

КАФЕКАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Міжнародний проєкт
Еразмус+ Модуль Жан Моне

«Висвітлення нової архітектури європейської безпеки у викладанні та
наукових дослідженнях»

№ 101126795 – EuSANU – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

АРХІТЕКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

Альманах Лабораторії міжнародного регіонознавства Lab-IRS

*Випуск 2. Відносини між Європейським Союзом та США: розуміння
майбутнього бачення в світлі нової системи європейської безпеки*

Co-funded by
the European Union

«Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them».

«Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

Дніпро, 2025/2026 навчальний рік

Альманах Лабораторії міжнародного регіонознавства Lab-IRS «Архітектура європейської безпеки та міжнародне регіонознавство» є зібранням мікродослідницьких проєктів. Він формується для оприлюднення студентських портфоліо, виконаних у рамках вивчення курсу «Архітектура європейської безпеки: нові виклики та загрози». Альманах має три випуски на навчальний рік, кожний з яких відповідає одному зі змістових модулів навчального курсу.

Альманах розміщується на сайті Lab-IRS та є у вільному доступі.

Матеріали розміщуються у авторській редакції.

На правах рукопису. Не є засобом масової інформації.

*Відповідальний за випуск: Р.М. Ключник,
кандидат політичних наук, доцент*

Зміст

Базилевич У.	У чому причина популярності конспірологічних теорій у політиці?	6
Баланенко В.	Які стратегії розвитку відновлювальних джерел енергії обрані ЄС і як вони адаптуються до змін в геополітичному середовищі?	8
Біла К.	Чому в сучасному світі особливою психологічною цінністю (зокрема, на ринку праці) є стресостійкість?	11
Бороненко М.	Оцінка ефективності інститутів Європейського Союзу, що відповідають за безпеку	12
Ваніна Д.	Яким є психологічне сприйняття міграції громадянами країн Європи?	14
Верезуб Є.	Як поява засобів масової інформації змінила психологічні аспекти життя людини?	16
Вітер А.	Процеси політичної інтеграції та регіоналізації на Американському континенті	17
Волок Е.	Еволюція відносин Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки	20
Волок Ю.	Міжнародна діяльність політичних еліт Європи. Євроскептицизм	22
Воропаєва Є.	Із чим пов'язані ностальгічні настрої жителів колишніх соціалістичних держав? Чи є це винятково психологічним феноменом?	29
Глущенко Д.	Як Європейський Союз визначає глобальну продовольчу безпеку в контексті своєї єдиної аграрної політики?	32
Грицик М.	З чим на вашу думку, пов'язаний наднизький рівень життя та гуманітарна криза на Гаїті?	33
Завгородній Д.	Чи можна стверджувати, що людям психологічно некомфортно усвідомлювати масштаб глобальних проблем?	35
Іванченко С.	Чи можна стверджувати, що людям психологічно некомфортно	37

	усвідомлювати масштаб глобальних проблем?	
<i>Кудрявцева Д.</i>	Психологічний вимір ксенофобії. Способи її поширення та мінімізації	40
<i>Лихасенко Є.</i>	Як на вашу думку, чому ЄС до цього часу не має власних збройних сил? Чи у них потреба і чи будуть створені вони у майбутньому?	42
<i>Лісний Д.</i>	Порівняйте розвиток країн Західної та Східної Європи у час Холодної війни. Яким чином США та СРСР відповідно впливали на політичні та економічні процеси в цих країнах?	44
<i>Мазан Т.</i>	Чому Україна, як правило, не визнає невизнані або частково визнані держави? Що заважає нашій країні визнати незалежність Косово, що вже зробили близько 100 держав?	48
<i>Метелиця П.</i>	Продовольча криза як колективна травма світової спільноти в умовах війни	51
<i>Миронова М.</i>	Як змінилося емоційне сприйняття мігрантів та біженців у Європі за останні 10–15 років?	55
<i>Охрименко Є.</i>	У чому причина піднесення тоталітарних і авторитарних режимів у 1920-1930-і рр?	57
<i>Рожковська А.</i>	Еволюція відносин Європейського Союзу та США. чому Д. Трамп підтримав Brexit? Чи може це вважатися втручанням у внутрішні справи ЄС? Чому?	58
<i>Руденко В.</i>	Чому США, на відміну від багатьох європейських країн, практично завжди й безумовно підтримує Ізраїль у його боротьбі проти палестинських та інших екстремістів?	61
<i>Руденко М.</i>	“Чому США, на відміну від багатьох європейських країн, практично завжди й безумовно підтримує Ізраїль у його боротьбі проти палестинських та інших екстремістів?”	63
<i>Самосієнко К.</i>	Чому громадяни Росії майже не протестують проти дій владної еліти?	66

Собіна П.	Якими є психологічні засади поширення чайлдфрі? Чи можна сказати, що небажання мати дітей є поширеним трендом серед людей ХХІ століття?	68
Тертишник А.	Перемога над нацизмом та фашизмом і її вплив на подальший розвиток Європи та світу	73
Ткач М.	Якими є причини абсолютної бідності?	75
Тофелюк І.	Чому в сучасному світі особливою психологічною цінністю (зокрема, на ринку праці) є стресостійкість?	77
Тютікова Т.	Як на вашу думку, чому ЄС до цього часу не має власних збройних сил? Чи у них потреба і чи будуть створені вони у майбутньому?	80
Ус К.	У чому причина популярності конспірологічних теорій у політиці?	82
Чміль А.	Особливості сприйняття глобального потепління політичними елітами США та ЄС	83
Яворська Є.	Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС, що відповідають за безпеку	85

У чому причина популярності конспірологічних теорій у політиці?

У сучасному світі політика часто супроводжується великими соціальними потрясіннями, кризами та швидкими змінами. У таких обставинах набувають популярності конспірологічні теорії — пояснення, згідно з якими важливі події чи процеси керуються прихованими групами, таємними змовами чи зловмисними силами. Конспірологія в політиці це не просто набір окремих вірувань, але й соціальний феномен, що має глибокі психологічні, технологічні та політичні корені.

Одна з ключових причин популярності конспірологічних теорій: психологічна потреба людини пояснювати складний, невизначений або загрозливий світ. Дослідження показують, що люди, які відчують нестабільність, втрату контролю чи невизначеність, більш схильні звертатись до пояснень у вигляді змов[1]. Також у статті «The Psychology of Conspiracy Theories» зазначено, що такі теорії дають людині ілюзію контролю або внутрішнього «інсайду», і це підсилює їхню привабливість[1].

Крім того, існує зв'язок між тенденцією до конспірологічного мислення і антиелітарними та популістськими установками: люди з недовірою до еліт, які вважають себе «простими громадянами», часто легше приймають пояснення про «таємні змови» проти них[2].

Інша важлива група чинників це зміни в медіа-середовищі та соціальні механізми поширення інформації. Наприклад, електронні платформи дозволяють теоріям легко поширюватись і досягати великих аудиторій. У статті «Why conspiracies are so popular — and what we can do to stop them» наведено, що соціальні мережі зняли деякі «гальма» на поширення конспірологічних наративів, і що наратив має величезну силу: люди «більше комфортні слухати історії, які підтверджують їхні вірування»[3].

Дослідження також показують, що конспірологічні теорії здатні закріплюватись, якщо вони співзвучні з існуючими соціальними розколами чи політичними лініями: коли вони «накладаються» на конфлікти між групами, їм легше втриматись у медійній площині[4].

Отже, медіа-середовище, особливо цифрове, створює сприятливий ґрунт для конспірологічних наративів: вони швидко розповсюджуються, отримують підтримку через алгоритми, і можуть функціонувати в “ехо-камерах”, де альтернативні точки зору практично не чуються.

Політика сама по собі створює умови, в яких конспірологічні теорії можуть процвітати. У статті «Why Democracy Fuels Conspiracy Theories» автор пояснює, що як у демократіях, так і в авторитарних режимах поширеність конспірологічних пояснень пов'язана з такими явищами як недовіра до політичних інститутів, нерівність, політична поляризація, а також конкурентність політичного процесу[5].

Політики або політичні групи часто використовують конспірологічні наративи як інструмент(створення образу «ворога», «змови» або «таємної еліти»), який може допомагати мобілізувати прихильників, підривати довіру до опонентів або легітимізувати свій вплив.

Також дослідження показують зв'язок між вірою в конспірологічні теорії і підтримкою політичного насильства: в одному дослідженні виявлено, що чим сильніше люди вірять у змови, тим більше вони можуть підтримувати політичне насильство чи бути до нього схильними[6]. Сумуючи, політичний контекст(змагання, конкуренція, поляризація, кризи довіри) створює сприятливу базу для того, щоб конспірологія стала не лише маргінальним феноменом, а масовим.

Список використаної літератури

1. The Psychology of Conspiracy Theories. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5724570/>
2. Populist attitudes and belief in conspiracy theories: anti-elitist attitudes and the preference for unrestricted popular sovereignty reduce the positive impact of an analytical thinking style on conspiracy beliefs. BMC Research Notes. URL: https://bmcresearchnotes.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13104-025-07136-z?utm_source=chatgpt.com
3. Why conspiracies are so popular — and what we can do to stop them. Berkeley News. URL: https://news.berkeley.edu/2025/02/05/why-conspiracies-are-so-popular-and-what-we-can-do-to-stop-them/?utm_source=chatgpt.com
4. Why do some conspiracy theories stay popular on social media? The Conversation. URL: https://theloop.ecpr.eu/why-do-some-conspiracy-theories-stay-popular-on-social-media/?utm_source=chatgpt.com
5. Why Democracy Fuels Conspiracy Theories. Journal of Democracy. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/why-democracy-fuels-conspiracy-theories/>
6. The relationship between conspiracy theory beliefs and political violence. HKS Misinformation Review. URL:

Які стратегії розвитку відновлювальних джерел енергії обрані ЄС і як вони адаптуються до змін в геополітичному середовищі?

1. Аналіз актуальності обраної теми.

Дослідження стратегій розвитку відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) в Європейському Союзі та їх адаптації до змін у геополітичному середовищі становить актуальне науково-практичне завдання з огляду на комплекс взаємопов'язаних чинників.

По-перше, актуальність обумовлена фундаментальною трансформацією енергетичного ландшафту Європи в контексті глобального енергетичного переходу. ЄС, визначаючи себе лідером у кліматичній політиці, взяв на себе амбітні зобов'язання з декарбонізації економіки та збільшення частки ВДЕ в енергетичному балансі. Виконання цих зобов'язань потребує розробки й впровадження ефективних стратегій розвитку ВДЕ, які враховують внутрішні особливості енергетичних систем країн-членів та зовнішні геополітичні виклики.

По-друге, між енергетичною політикою та питаннями безпеки посилюється взаємозв'язок. Енергетична безпека стає складовою архітектури загальної безпеки Європи, визначаючи стійкість економічних систем і здатність держав протистояти зовнішнім ризикам. В цьому контексті розвиток ВДЕ сприяє енергетичній незалежності та зменшенню вразливості перед геополітичними ризиками.

По-третє, актуальність підкріплюється останніми геополітичними подіями, які змусили переглянути енергетичну стратегію ЄС. Енергетична криза 2021-2022 років, зростання цін на природний газ та електроенергію, показали вразливість енергетичних систем. Це активізувало необхідність прискореного розвитку власних джерел енергії, включно з ВДЕ. Стратегії розвитку ВДЕ набувають нового значення у забезпеченні енергетичної безпеки та стійкості в умовах геополітичної нестабільності.

По-четверте, наукове осмислення взаємозв'язку технологічних, економічних і геополітичних аспектів енергетичного переходу є необхідним. Розвиток ВДЕ в ЄС відбувається в умовах глобальної конкуренції за

технологічне лідерство, що вимагає аналізу не лише внутрішніх механізмів підтримки, але й взаємодії зі стратегіями зовнішньої політики та зовнішньоекономічними відносинами.

Отже, дослідження стратегій розвитку відновлюваних джерел енергії в ЄС і їх адаптації до змін у геополітичному середовищі має значний науковий і практичний інтерес, що визначає актуальність теми.

Есе. Стратегії розвитку відновлюваних джерел енергії в ЄС і їх адаптація до змін у геополітичному середовищі.

Розвиток ВДЕ є ключовим елементом енергетичної політики ЄС, спрямованої на досягнення кліматичної нейтральності, забезпечення енергетичної безпеки та підвищення конкурентоспроможності економіки. Стратегії розвитку ВДЕ в ЄС формувались протягом декількох десятиліть під впливом як внутрішніх факторів, так і змін у глобальній геополітичній обстановці.

Історичне формування стратегій розвитку ВДЕ в ЄС почалося в 1990-х роках, коли були прийняті перші директиви, що встановлювали цілі збільшення частки ВДЕ в енергетичному балансі. Системний характер ці стратегії набули в 2000-х роках зі створенням комплексних програмних документів з довгостроковими цілями та механізмами їх досягнення.

Сучасна стратегія розвитку ВДЕ базується на пакеті документів: Clean Energy for All Europeans Package (прийнятий у 2019 році) та Європейський зелений курс (European Green Deal), також представленому у грудні 2019 року.

У пакеті Clean Energy for All Europeans встановлена ціль щонайменше 32 % частки ВДЕ в енергоспоживанні ЄС до 2030 року.

План Fit for 55 пропонує підвищити цю ціль до ~40 % до 2030 року.

План REPowerEU у відповідь на енергетичну кризу 2021-2022 років передбачає ще більший прискорений розвиток ВДЕ та підвищення цілей до щонайменше 42,5 % з амбіцією досягнути 45 % до 2030 року.

Ключові напрями в стратегії ЄС:

1. Нормативно-правова база: оновлені директиви, спрощення адміністративних процедур, гарантії походження енергії з ВДЕ, забезпечення доступу до енергомереж.

2. Фінансові механізми підтримки: співфінансування через фонд відновлення та стійкості, виділення коштів із бюджету ЄС, гранти і стимули за участь приватного сектору.

3. Адаптація до геополітичних викликів: диверсифікація джерел і маршрутів поставок енергії, зменшення залежності від імпорту викопного палива, розвиток власного капіталу виробництва чистої енергії.

Висновок:

Стратегії ЄС щодо розвитку ВДЕ демонструють динаміку у відповідь на зовнішні виклики; їх успішність залежатиме від реалізації встановлених цілей, мобілізації фінансових ресурсів, злагоджених правових рамок та здатності адаптуватись у турбулентному геополітичному середовищі.

3. Список використаної літератури.

1. European Commission. REPowerEU Plan: producing clean energy — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://commission.europa.eu/topics/energy/repowereu_en

2. European Commission. Renewable energy targets and rules (Revised Renewable Energy Directive RED) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-targets-and-rules/renewable-energy-targets_en

3. European Commission. Clean Energy for All Europeans Package — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://commission.europa.eu/news/clean-energy-all-europeans-package-completed-good-consumers-good-growth-and-jobs-and-good-planet-2019-05-22_en

4. European Council / Consilium. Council agrees on accelerated permitting rules for renewables — REPowerEU (2022) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/19/repowereu-council-agrees-on-accelerated-permitting-rules-for-renewables/>

5. European Commission. EU budget powered by NextGenerationEU paves the way for a greener, more digital, and more resilient Europe — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/motion/focus/eu-budget-ensures-european-energy-independence-through-repowereu_en

Чому в сучасному світі особливою психологічною цінністю (зокрема, на ринку праці) є стресостійкість?

Як казав відомий ірландський письменник Оскар Уайльд: «Ти не можеш змінювати напрямок вітру, але завжди можеш підняти вітрила, щоб досягти своєї мети». Як на мене саме ця фраза дає чудове розуміння такого поняття як «стресостійкість». Якщо ж розглядати стресостійкість спираючись на психологію, то можна дати таке визначення: «Стресостійкість – це загальна якість особистості, яка характеризується здатністю протистояти стресовим факторам за період часу, який необхідний для організації нових умов, в яких даний стресор не буде загрозливим» [1]. Вона забезпечує високу ефективність діяльності і зберігає здоров'я молодій людині. Стресостійкість особистості на соціально-психологічному рівні розглядають як збереження здатності до соціальної адаптації; збереження значущих міжособистісних зв'язків; забезпечення успішної самореалізації, досягнення життєвих цілей; збереження працездатності; збереження здоров'я. Основним критерієм стресостійкості людини є рівень її спроможності до пристосування у складному і вимогливому світі [2].

Вимога «бути стресостійкими» стала однією із найважливіших психологічних цінностей у сучасному світі – стала культом. Вона звучить у порадах психологів та у вакансіях на ринку праці. Ви маєте бути більш стійкими до стресу, бо ніхто більше не гарантує вам нічого. Ні у повсякденному житті, ні в професійному. Тобто зараз модель нестабільності у житті є нормою. Розглядаючи професійну сферу життя, можна зробити висновок, що корпораціям значно вигідніше взяти на роботу стресостійких співробітників або проводити тренінги з «управління стресом», ніж змінювати фундаментальні причини стресу: токсичну культуру у компанії, нереалістичні КПП, низькі зарплати, недостатню кількість працівників.

Як майбутні психологи, ми маємо бачити негативні наслідки цього культу.

По-перше, сама вимога постійно проявляти стійкість до стресу є потужним додатковим стресом.

По-друге, це призводить до надмірного приховування проблем, стримування власних емоцій, що в подальшому може призвести до емоційної відстороненості – алекситимії. А також до думок типу: «Я не маю права на слабкість, у інших ситуація може бути і гірше, ніж моя».

По-третє, якщо розглядати високий рівень стресостійкості як даність, людина, яка має, наприклад, вигорання на роботі чи страждає від ПТСР від війни, сама винна, бо їй просто «не вистачило стресостійкості». І це повністю знімає відповідальність з агресивного середовища.

По-четверте, розглядаючи стресостійкість як поведінкову модель у суспільстві, можемо припустити, що в такому масштабі, це призведе до знецінення взаємодопомоги, відсутності колективної турботи та заперечення необхідності відпочинку.

Отже, високий попит на стресостійкість – це симптом, а не мета. На ринку праці вона нормалізує нестабільну зайнятість та культуру переробіток, що призводить до хронічного виснаження та зниження продуктивності, хоча стресостійкість, як особлива психологічна цінність у сучасному світі, повинна давати протилежний результат.

Список використаної літератури

1. Крайнюк В.М. Психологія стресостійкості особистості : монографія / В.М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2007. – 432 с.
2. Титаренко Т. М. Профілактика порушень адаптації молоді до повсякденних стресів і кризових життєвих ситуацій: навч. посіб. / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології; за наук. ред. Т. М. Титаренко. К.: Міленіум, 2011. 272 с.

М. Бороненко, ПС-23-1

Оцінка ефективності інститутів Європейського Союзу, що відповідають за безпеку

1. Аналіз актуальності обраної теми

У сучасних умовах Європейський Союз стикається з комплексом безпекових викликів, які мають як зовнішній, так і внутрішній характер. Серед них — збройні конфлікти поблизу кордонів ЄС, терористичні загрози, кібератаки, інформаційні впливи та гібридні форми війни. У відповідь на ці виклики в межах ЄС було створено систему інститутів, покликаних забезпечувати координацію безпекової політики та реагування на кризи.

Актуальність теми зумовлена необхідністю оцінки не лише формального існування цих інститутів, але й їхньої реальної ефективності. До ключових структур належать Спільна політика безпеки і оборони ЄС, Європейська служба зовнішніх дій, а також спеціалізовані агентства, зокрема у сфері кібербезпеки.

Водночас складність ухвалення рішень, обмежені повноваження та залежність від політичної волі держав-членів часто знижують оперативність і результативність дій.

Окремої уваги потребує психологічний вимір ефективності безпекових інститутів. Відчуття безпеки громадян формується не лише через військову або інституційну спроможність, а й через довіру до наднаціональних структур. Невирішеною проблемою залишається розрив між очікуваннями населення та реальними можливостями інститутів ЄС, що може негативно впливати на суспільну стійкість у кризових умовах.

2. Есе

Ефективність інститутів безпеки Європейського Союзу доцільно розглядати не лише у військово-політичному, а й у психологічному вимірі. Для громадян ЄС важливо не стільки знати про наявність структур безпеки, скільки відчувати їхню здатність захистити та діяти в умовах кризи. Саме це відчуття значною мірою визначає рівень суспільної стабільності та довіри.

З одного боку, ЄС поступово розвиває механізми спільного реагування, стратегічного планування та кризового управління. Це сприяє формуванню образу Європейського Союзу як простору колективної безпеки. З іншого боку, складна інституційна структура та багаторівнева система ухвалення рішень знижують швидкість реагування, що може сприйматися громадянами як неефективність.

Психологічно важливим чинником є прозора комунікація. Відсутність чітких і послідовних повідомлень у кризових ситуаціях підсилює тривожність і недовіру. Таким чином, підвищення ефективності інститутів безпеки ЄС потребує не лише інституційних реформ, а й урахування психологічних аспектів сприйняття безпеки населенням.

3. Список використаних джерел

1. Howorth, J. Security and Defence Policy in the European Union. Palgrave, 2014.
2. Boin, A. The Politics of Crisis Management. Cambridge University Press, 2016.
3. European Union Global Strategy for Foreign and Security Policy.

Яким є психологічне сприйняття міграції громадянами країн Європи?

1. Питання міграції наразі дуже актуальне і обговорюване у європейських суспільствах, воно пов'язане з економічними та політичними аспектами, а також з реакціями людей. Сприйняття міграції у громадян країн Європи є неоднозначним і воно коливається між відкритістю, співчуттям і готовністю підтримувати мігрантів але іноді викликає стахи які пов'язані з ідентичністю, безпекою і соціальною стабільністю. Ці емоції формуються під впливом соціального досвіду, медіа, політики, особистих переконань та загального рівня довіри до державних інституцій.

Для значної частини європейців міграція асоціюється з гуманністю, відповідальністю та необхідністю допомагати людям, які опинилися у складних умовах. Такий погляд характерний для суспільств із високими демократичними стандартами, розвиненою культурою прав людини та стабільними соціальними гарантіями. У цьому випадку психологічне сприйняття міграції базується на емпатії та уявленні про Європу як простір свободи, можливостей та взаємної підтримки і це, як на мене, гаонопливає на вигляд країни у політичному полі. Є інша думка і значну роль відіграє інформаційний простір, у якому питання міграції часто подається або у драматичному, або у політизованому контексті. Постійні згадки про культурні відмінності, економічні витрати чи питання безпеки формують відчуття невизначеності. Людям складно передбачити, як поява нових груп населення вплине на їхнє звичне життя, і саме ця невизначеність стає джерелом психологічної напруги. На формування ставлення до міграції впливають і базові соціально-психологічні механізми. Одним із них є феномен „інгрупи“ і „аутгрупи“, коли люди схильні довіряти тим, кого сприймають як «

„своїх“, і насторожено ставитися до тих, хто здається чужим або відмінним. Водночас у суспільствах із розвиненою культурою толерантності ця дистанція легше долається завдяки освіті, міжкультурним контактам та ціннісній відкритості.

2. Окреме місце в сучасному європейському контексті займає сприйняття мігрантів з України. Після початку повномасштабної війни українці стали однією з найбільших груп тимчасових переселенців у Європі. Ставлення до українських мігрантів у багатьох країнах здебільше сприймається краще, ніж інші міграційні групи але у деяких регіонах виникає відчуття навантаження на

інфраструктуру, соціальні служби та економіку, що також впливає на сприйняття.

Політичні наративи також мають великий вплив на психологічне сприйняття. В одних країнах політики підкреслюють економічні можливості, які приносить міграція, або значення культурного розмаїття, а деякі говорять і акцентують увагу на ризиках, пов'язаних з ідентичністю, традиціями чи соціальною стабільністю.

3. Попри суперечності, багато європейців визнають, що міграція є невід'ємною частиною сучасного світу. Вона приносить не лише виклики, а й можливості у заповненні дефіциту робочої сили, демографічне оновлення, культурний обмін та економічний розвиток.

Психологічне сприйняття міграції громадянами країн Європи може бути суперечливим, однак у своїй основі воно відображає прагнення людей зберегти стабільність, водночас залишаючись відкритими до змін. Європейські суспільства демонструють різноманітні реакції, від співчуття й солідарності до занепокоєння та невпевненості і це формується під впливом економічного контексту, політичних рішень, культурних особливостей та якості міжкультурної взаємодії. Саме тому майбутнє міграційної політики в Європі значною мірою залежить від того, наскільки ефективно суспільство зможе поєднати регулювання міграції і підтримку тих хто живе в країнах і тих хто є у них мігрантом. Створення умов для взаєморозуміння й інтеграції здатне не лише зменшити напругу, а й перетворити міграцію на ресурс розвитку, а не на джерело роз'єднання.

Список використаної літератури

1. Castles S., Miller M. *The Age of Migration*. Palgrave Macmillan, 2019.
2. European Union Agency for Fundamental Rights. *Migration and fundamental rights*. <https://fra.europa.eu>
3. Esses V., Hamilton L., Gaucher D. *The Psychological Science of Immigration*. Current Directions in Psychological Science, 2017.

Як поява засобів масової інформації змінила психологічні аспекти життя людини?

Аналіз актуальності обраної теми

Сучасне суспільство переживає безпрецедентні трансформації, пов'язані з розвитком засобів масової інформації (ЗМІ). Від друкованої преси до телебачення, від інтернет-видань до соціальних мереж — кожен новий етап інформаційного прогресу впливав на психологічний стан людини, її поведінку, світогляд і соціальні контакти. У добу цифровізації обсяг інформації, швидкість її поширення та рівень доступності формують нові моделі сприйняття реальності. Саме тому дослідження психологічних наслідків впливу ЗМІ є надзвичайно актуальним.

Текст есе

Поява засобів масової інформації радикально змінила способи, якими людина отримує знання про світ, формує свої переконання й будує соціальні взаємодії. Одним із найважливіших психологічних ефектів стало розширення меж свідомості: людина отримала можливість дізнаватися про події, що відбуваються на великих відстанях, майже в режимі реального часу. Це сприяло формуванню глобального мислення та відчуття причетності до світових процесів [1].

Разом з тим розвиток інформаційних технологій призвів до підвищення рівня психологічного навантаження. Людина почала отримувати надмірні обсяги інформації, часто суперечливої або емоційно забарвленої, що сприяє зростанню рівня тривоги, формуванню інформаційної втоми та зниженню здатності до критичного мислення [2]. Постійна присутність у медіапросторі подій, пов'язаних із насильством, катастрофами чи політичними конфліктами, здатна формувати хронічний стрес і явище «вивченої безпорадності».

Не менш важливим аспектом є трансформація соціальної поведінки. ЗМІ, особливо соціальні мережі, створили платформу для нових форм спілкування та самопрезентації. Людина отримала можливість конструювати власний образ, однак це нерідко призводить до формування залежності від соціального схвалення. Дослідження показують, що відсутність «лайків» або критика у коментарях здатні негативно впливати на самооцінку, викликати почуття тривоги або соціальної ізоляції [3].

Крім того, засоби масової інформації стали потужним інструментом маніпуляції. Уміння формувати порядок денний, задавати тон дискурсу та впливати на емоції аудиторії робить ЗМІ ключовим фактором у формуванні громадської думки. Це створює ризики виникнення інформаційних залежностей, загострює поляризацію суспільства та сприяє появі феномену «інформаційних бульбашок». Людина несвідомо споживає лише той контент, який підтверджує її власні переконання, що обмежує критичне мислення та знижує здатність до конструктивного діалогу.

Водночас ЗМІ можуть виконувати і позитивну психологічну функцію. Вони сприяють розвитку емпатії, оскільки дозволяють людині дізнаватися про різний досвід інших. Медіа також надають доступ до освітніх ресурсів, можливостей для самоосвіти й саморозвитку, створюють спільноти за інтересами, забезпечують підтримку та терапевтичні ефекти через історії людей зі схожими переживаннями.

Таким чином, психологічний вплив засобів масової інформації є багатовимірним. Він включає як ризики — інформаційне перевантаження, маніпуляції, соціальні порівняння, — так і можливості для особистісного зростання, розвитку мислення та формування соціальної інклюзії. Від того, наскільки свідомо людина споживатиме інформацію, залежатиме її психологічний комфорт, здатність до критичного аналізу та рівень емоційної стійкості.

Список використаних джерел

1. McQuail D. Mass Communication Theory. — London: Sage, 2010.
2. Toffler A. Future Shock. — New York: Random House, 1970.
3. Turkle S. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other. — New York: Basic Books, 2011.

Вітер А.С., МЕВ-23

Процеси політичної інтеграції та регіоналізації на Американському континенті

Аналіз актуальності обраної теми. Актуальність дослідження процесів політичної інтеграції та регіоналізації на Американському континенті зумовлена глибокою трансформацією сучасної системи міжнародних відносин. У 2026 році Західна півкуля стикається з подвійним викликом: з одного боку,

посилюється потреба в економічній консолідації для протидії глобальним кризам, з іншого — спостерігається криза класичних політичних інститутів (зокрема ОАД). [1]

Вступ. Процеси політичної інтеграції та регіоналізації на Американському континенті у 2026 році постають як динамічна та багаторівнева система, що відображає глобальні зсуви у світовому порядку. На відміну від класичної європейської моделі, де інтеграція базується на делегуванні суверенітету наднаціональним органам, американський континент демонструє унікальний шлях — поєднання жорсткого економічного прагматизму з гнучкими політичними союзами. [5] Цей регіон є простором, де традиційні геополітичні доктрини стикаються з новими викликами цифрової епохи, глобальних кліматичних змін та трансформації торговельних шляхів.

Виклад основного матеріалу. Ключовою характеристикою регіоналізації в Західній півкулі залишається її асиметричність. Північноамериканський сектор, згуртований навколо угоди USMCA, [2] демонструє приклад глибокої технологічної інтеграції, де політична воля спрямована на захист спільного ринку від зовнішньої конкуренції, насамперед з боку Азії. Водночас Латинська Америка залишається ареною пошуку «третього шляху». Тут політична інтеграція часто стає заручником внутрішньополітичних циклів, де зміна ідеологічних векторів у провідних державах регіону, таких як Бразилія чи Аргентина, безпосередньо впливає на життєздатність таких об'єднань, як МЕРКОСУР чи Тихоокеанський альянс.

Актуальним питанням залишається трансформація Панамериканізму. У сучасних умовах ми спостерігаємо поступовий перехід від ієрархічної структури з центром у Вашингтоні до складнішої «мережевої» інтеграції. Поява нових гравців на континенті та зростання суб'єктності регіональних лідерів Глобального Півдня змушують переглянути роль Організації Американських Держав (ОАД) та шукати альтернативні формати взаємодії. У даному есе ми розглянемо, як процеси регіоналізації адаптуються до вимог економічної безпеки та чи здатна політична консолідація континенту подолати історичну фрагментацію заради спільного майбутнього.

Сучасна архітектура регіоналізму на континенті формується під впливом двох полярних стратегій, які визначають політичний ландшафт Західної півкулі. Аналіз цих моделей дозволяє простежити трансформацію класичних інтеграційних інститутів у гнучкі інструменти економічної та безпекової взаємодії. Нижче розглянемо ключові особливості північної та південної конфігурацій політичного об'єднання.

1. Північноамериканська модель (Прагматичний інституціоналізм)

Перша модель інтеграції представлена угодою USMCA (США, Канада, Мексика). Її головна особливість — відмова від створення наддержавних політичних органів (на кшталт Європарламенту) на користь жорстких економічних стандартів.

Інтерпретація: У 2026 році ця модель трансформувалася в інструмент «технологічного суверенітету». Політична інтеграція тут відбувається через уніфікацію цифрового права, екологічних норм та трудових стандартів. США використовують цей блок для стримування позарегіональних впливів, створюючи замкнений цикл виробництва. Для Мексики та Канади це означає стабільність, але водночас обмеження політичного маневру у відносинах з іншими центрами сили (наприклад, Китаєм). [3]

Латиноамериканська модель (Ідеологічний плюралізм та субрегіоналізм)

На відміну від Півночі, Південна Америка демонструє модель «багатошвидкісної інтеграції». Основними гравцями тут є МЕРКОСУР та Тихоокеанський альянс.

Інтерпретація: Головною проблемою цієї моделі є «політичний маятник». Коли до влади приходять ліві лідери, пріоритет надається соціальним програмам та антиімперіалістичній риторичі (проекти на кшталт CELAC). Праві уряди, навпаки, орієнтуються на вільну торгівлю та зближення з Вашингтоном. Така нестабільність заважає створенню єдиного митного союзу. Регіоналізація тут сприймається не як мета, а як засіб захисту національного суверенітету від зовнішнього тиску.

Інтерпретація сценаріїв вирішення проблеми фрагментації.

Аналізуючи процеси на континенті, можна виділити три ключові підходи до вирішення проблеми роз'єднаності:

Геоекономічний підхід: Створення «Великої американської зони вільної торгівлі». Це шлях через економіку, де спільні ринки поступово змусять політиків домовлятися про єдині правила гри.

Безпековий підхід: Посилення ролі ОАД у питаннях кібербезпеки та боротьби з транскордонною злочинністю. Це модель «мінімальної інтеграції», яка об'єднує країни навколо спільних загроз.

Екологічна дипломатія: Нова модель 2026 року, де спільний захист екосистеми Амазонії та перехід на «зелену» енергетику стають новим політичним клеєм для континенту.

Висновки

Підсумовуючи, можна стверджувати, що політична інтеграція на Американському континенті залишається незавершеним проєктом. Основна суперечність полягає у зіткненні стратегії США щодо збереження континентального лідерства та прагнення латиноамериканських держав до багатополярності. [4]

Найбільш життєздатною моделлю виглядає «гнучка регіоналізація», яка дозволяє країнам співпрацювати у конкретних секторах (енергетика, цифровізація) без повної втрати політичної автономії. Успіх інтеграції у другій половині 2020-х років залежатиме від того, чи зможуть держави знайти компроміс між національними інтересами та глобальною конкурентоспроможністю всього регіону.

Список використаних джерел

[1] Статут Організації Американських Держав (ОАД). Редакція 2024-2025 рр. Офіційний сайт OAS. URL: https://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp (Дата звернення: 03.04.2026)

[2] Agreement between the United States of America, the United Mexican States, and Canada (USMCA) – Full Text. Office of the United States Trade Representative. (Дата звернення: 02.04.2026)

[3] Доповідь CEPAL (Економічна комісія ООН для ЛАК): «Економічна інтеграція в Латинській Америці та Карибському басейні: виклики 2026 року». Офіційне видання ООН. (Дата звернення: 04.04.2026)

[4] Шергін С. О. Політичні системи країн Америки: навч. посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2023. (Дата звернення: 05.04.2026)

[5] Коваль А. В. Трансформація МЕРКОСУР: від торговельного блоку до політичного альянсу // Журнал зовнішньої політики. 2025. №4. С. 12–28. (Дата звернення: 06.04.2026)

Е. Волок, СР-22

Еволюція відносин Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки

Актуальність теми. Геоекономічна взаємозалежність ЄС і США формує понад 30 % світового ВВП та 42 % прямих іноземних інвестицій, отже будь-які зміни у трансатлантичному тандемі проєктуються на глобальні ланцюги вартості [1]. Водночас стагнація інституційної основи після провалу ТТІР, зростання торговельного протекціонізму США та посилення технологічної конкуренції з КНР позначилися на стратегічних пріоритетах сторін. Для

України тема має безпосереднє значення через залежність безпекових гарантій і доступу до ринків від консенсусу між Брюсселем і Вашингтоном.

Під час Холодної війни Західна Європа отримала \$12,4 млрд у рамках Європейської програми відновлення, що стимулювало приватні інвестиції та лібералізацію торгівлі; СРСР натомість інтегрував підконтрольні держави у РВЕР, утримуючи централізоване ціноутворення та бартерні схеми. Це спричинило розрив темпів зростання: до 1973 р. ВВП на душу населення у ФРН утричі перевищував аналогічний показник Польщі [2].

Підтримка економіки Західної Німеччини була спрямована на формування антикомуністичного центру в Європі [3]. Репарації 1919 р. виявили дестабілізаційний ефект. Альтернативний підхід у міжвоєнний період не був реалізований через позицію Франції та Великої Британії.

Україна утримується від визнання частково легітимізованих територіальних утворень, зокрема Косова, оскільки прецедент може бути використаний Москвою для обґрунтування захоплення Криму та ОРДЛО [4], крім того, підтримка Сербією позиції Києва щодо територіальної цілісності створює додаткові дипломатичні ризики.

Партійна належність президента США корелює з нюансами, а не з самим фактом трансатлантичної прихильності: демократичні адміністрації тяжіють до багатосторонності та кліматичної кооперації, тоді як республіканські команди акцентують на оборонних витратах союзників і двосторонніх торговельних балансах [5]. Водночас у сфері стримування Китаю конструюється міжпартійний консенсус, що мінімізує амплітуду коливань.

Підтримка Brexit з боку Дональда Трампа поєднувала акцент на суверенитеті з використанням виходу Великої Британії як важеля у переговорах щодо тарифів і оборони [6]. Це не порушувало принцип невтручання, але суперечило усталеним нормам дипломатичної поведінки.

Серед сучасних викликів – протекціоністські заходи США у сфері «зеленої індустрії», розбіжності щодо регулювання цифрових платформ, а також різна швидкість енергетичного переходу, ці фактори провокують асиметрії, хоча оборонна координація щодо України та Індотихоокеанського театру лишається синхронізованою [7].

Нарешті, незмінна підтримка Вашингтона Ізраїлю пояснюється історичною відповідальністю, схожістю демократичних інститутів і статусом Ізраїлю як форпосту США на Близькому Сході; обсяг військової допомоги перевищив \$158 млрд з 1948 р. [8], що робить союз унікальним за тривалістю й інтенсивністю. Європейські столиці, особливо Париж і Берлін, здійснюють більш стриману

політику через баланс між енергетичними інтересами на Близькому Сході та зобов'язаннями в межах міжнародного гуманітарного права.

Список використаних джерел

1. Emerson M. The EU–US trade deal promises temporary relief but longer-term pain. URL: <https://www.ceps.eu/the-eu-us-trade-deal-promises-temporary-relief-but-longer-term-pain/> (дата звернення: 04.08.2025).
2. U.S. Department of State. The Marshall Plan, 1948. URL: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan> (дата звернення: 04.08.2025).
3. Investopedia. The German Economic «Miracle», or Wirtschaftswunder. URL: <https://www.investopedia.com/articles/economics/09/german-economic-miracle.asp> (дата звернення: 04.08.2025).
4. Patoka M. Invisible ally. Why Kosovo supports Ukraine in the war against Russia. URL: <https://svidomi.in.ua/en/page/invisible-ally-why-kosovo-supports-ukraine-in-the-war-against-russia> (дата звернення: 04.08.2025).
5. Belin C., Ruge M., Shapiro J. Brace yourself. How the 2024 US presidential election could affect Europe. Policy Brief, European Council on Foreign Relations. URL: <https://ecfr.eu/publication/brace-yourself-how-the-2024-us-presidential-election-could-affect-europe/> (дата звернення: 04.08.2025).
6. Wright T. Trump backed Brexit. Then he used it as leverage. Brookings Institution. URL: <https://www.brookings.edu/articles/trump-backed-brexite-then-he-used-it-as-leverage/> (дата звернення: 04.08.2025).
7. Taylor P. The EU has capitulated to Trump. But even this doesn't buy an end to the transatlantic trade war. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/jul/28/eu-capitulated-donald-trump-transatlantic-trade-war> (дата звернення: 04.08.2025).
8. Narea N. How the US became Israel's closest ally as the Gaza war unfolds. Vox. URL: <https://www.vox.com/world-politics/23916266/us-israel-support-ally-gaza-war-aid> (дата звернення: 04.08.2025).

Ю. Волок, СР-23

Міжнародна діяльність політичних еліт Європи. Євроскептицизм

1. Аналіз актуальності обраної теми

Міжнародна діяльність політичних еліт Європейського Союзу набуває особливої важливості в умовах глибоких трансформацій міжнародної системи, зростання геополітичної конкуренції та внутрішніх викликів для європейської

інтеграції. Політичні еліти ЄС відіграють ключову роль у формуванні зовнішньої політики Союзу, зокрема у питаннях безпеки, економічної співпраці, енергетичної незалежності, розширення ЄС та відносин з глобальними партнерами.

Останні десятиліття демонструють суттєве посилення євроскептицизму, який проявляється як у риториці політичних партій, так і в суспільних настроях держав-членів. Євроскептичні сили впливають на процес ухвалення рішень у ЄС, обмежують інтеграційні ініціативи та переформатовують зовнішньополітичні пріоритети. Зростання євроскептичних рухів після Brexit, міграційних криз, економічних потрясінь та російсько-української війни актуалізує необхідність аналізу того, яким чином політичні еліти ЄС реагують на ці виклики й адаптують міжнародну діяльність до нових умов.

Дослідження цієї теми дозволяє:

- оцінити вплив внутрішньополітичних процесів на зовнішню політику ЄС;
- зрозуміти динаміку співвідношення проєвропейських та євроскептичних сил;
- виявити механізми, за допомогою яких еліти намагаються зберегти єдність та ефективність Європейського Союзу на міжнародній арені;
- проаналізувати наслідки євроскептицизму для майбутнього інтеграції та глобальної ролі ЄС.

Таким чином, тема є надзвичайно актуальною як з теоретичного, так і з практичного погляду, оскільки стосується стратегічного розвитку Європейського Союзу, його здатності протистояти сучасним викликам та зберігати провідні позиції у міжнародних відносинах.

2. Текст есе

Міжнародна діяльність політичних еліт Європейського союзу - це діяльність, яка здійснюється інститутами та органами ЄС з метою досягнення різних цілей: економічних, політичних, екологічних, соціальних та інших, які спрямовані перш за все на досягнення миру та благополуччя як населення ЄС, так і тих країн і континентів, де ця діяльність проводиться.

Основними інститутами ЄС, які проводять міжнародну діяльність є: Європейська Рада, Рада, Комісія, Високий представник Союзу з питань зовнішніх зносин і політики безпеки.

Головними інститутами ЄС, що проводять спільну зовнішню та безпекову політику (СЗППБ), є міжурядові інститути:

- Європейська рада і Рада. Вони зберігають прерогативи по ухваленню в рамках СЗППБ всіх рішень — з стратегічних питань (Європейська рада) або щодо поточних проблем зовнішньої політики (Рада).

Рішення цих інститутів мають прийматися за загальним правилом, в рамках СЗППБ на основі принципу одноголосності представників держав-членів (п. 1 ст. 31 ДЄС (Л.)). Причому навіть якщо рішення з якогось питання тут і має ухвалюватися на основі кваліфікованої більшості, представники незгодної держави члена мають право вето на проєкт рішення, посилаючись на «життєво важливі міркування національної політики» (п. 2 ст. 31 ДЄС (Л.)). Рада, Комісія та держави-члени надають одна одній інформацію в рамках СЗППБ через особливу мережу — так звану COREU (європейські кореспонденти).

- Високий представник веде політичний діалог з третіми країнами і міжнародними організаціями, висловлює позицію Союзу в міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях.

Високому представнику допомагає Європейська служба зовнішньополітичної діяльності. Вона співпрацює з дипломатичними службами держав-членів.

- Комісія бере участь у координації зовнішньополітичної та інших сфер політики Союзу, уповноважена готувати пропозиції для ухвалення рішень. Однак її роль у реалізації СЗППБ обмежена.

- Європарламент не має формальних повноважень у сфері СЗППБ. Він здійснює лише інформативні та консультативні функції стосовно головних аспектів і основоположних пріоритетів СЗППБ (ст. 36).

Допоміжним органом Ради є Комітет з питань політики і безпеки (Комітет). Він уповноважений слідкувати за міжнародною ситуацією і готує висновки для Ради і Високого представника на їх запит чи за власною ініціативою. Комітет також стежить за здійсненням погодженої зовнішньої політики. Він контролює та забезпечує стратегічне керівництво стосовно операцій з урегулювання криз, передбачених у межах СПБО. У разі надання йому відповідних повноважень з боку Ради він може ухвалювати у цьому зв'язку рішення (статті 38,43).

Лісабонський Договір про ЄС вимагає від Союзу узгодженості зовнішньополітичної діяльності Союзу в цілому, яка охоплює СЗППБ, спільну політику безпеки і оборони (СПБО), спільну торговельну політику, політику сприяння розвитку. Рада і Комісія за підтримки Високого представника забезпечують таку узгодженість (ст. 21 ДЄС). Важливе значення у процесі узгодженості зовнішньополітичної діяльності має те, що Союз є суб'єктом

міжнародного права, і це усуває питання про те, від імені кого - держав-членів чи Союзу - здійснюється така діяльність. [1]

Інструментами зовнішньої політики ЄС є міжнародні угоди, Спільна зовнішня та безпекова політика (СЗБП), Спільна політика безпеки та оборони (СПБО), політика сусідства.

Система зовнішньої політики ЄС - це сукупність інституцій, інструментів та процесів, за допомогою яких Європейський Союз здійснює свою діяльність у міжнародних відносинах.

Вона включає в себе Спільну зовнішню та безпекову політику (СЗБП), Спільну політику безпеки та оборони (СПБО) (СПБО є частиною СЗБП) та Європейську політику сусідства.

Основними причинами створення Спільної зовнішньої та безпекової політики є:

- геополітичних змін, що відбувалися в Європі на початку 1990-х років (возз'єднання Німеччини, розпад Радянського Союзу, закінчення холодної війни),
- посилення націоналістичної напруженості на Балканах (збройний конфлікт в Югославії, неспроможність його врегулювати)
- усвідомлення власної військово-технічної відсталості,
- розуміння змін, що відбулись у змісті і масштабах загроз та визнання необхідності побудови відповідної стратегії реагування [2].

Метою створення СЗБП є:

- формування спільної оборонної політики,
- забезпечення ЄС «автономною здатністю приймати рішення без участі НАТО» для проведення військових операцій під проводом ЄС. СПБО дозволяє ЄС відігравати провідну роль у миротворчих операціях, запобіганні конфліктам,
- забезпечення безпеки та стабільності в Європі та за її межами, а також захист спільних цінностей і інтересів держав-членів.

СЗБП розвивається як доповнююча, а не дублююча НАТО структура. Її головним завданням є створення сил і засобів для подальшого розширення участі Євросоюзу щодо врегулювання регіональних та локальних конфліктів, у т.ч. за межами Європи (на Близькому та Середньому сході, в Африці та інших регіонах світу). [3]

Спільна політика безпеки та оборони (СПБО) була офіційно започаткована на Кельнському саміті ЄС у червні 1999 року в рамках реалізації Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС (СЗБП).

СПБО дозволяє ЄС відігравати провідну роль у миротворчих операціях, запобіганні конфліктам і забезпеченні міжнародної безпеки; вона є невід'ємною частиною комплексного підходу ЄС до врегулювання криз, включаючи цивільні і військові ресурси [4].

Як спеціалізована установа у СПБО виступає Європейська оборонна агенція (ЄОА) (п. 3 ст. 42, ст. 45 ДЄС (Л.)). Перед ЄОА поставлено такі завдання: підтримувати Раду та держави-члени у їх зусиллях, спрямованих на підвищення оборонної здатності ЄС під час врегулювання кризових ситуацій та забезпечення постійної підтримки у подальшому розвитку СПБО. Для виконання своїх завдань

ЄОА належить спонукати уряди держав-членів ЄС до надання оборонних засобів насамперед для протидії потенційним загрозам, та забезпечувати необхідну підтримку у визначенні спільних потреб та знаходженні спільних рішень. [5]

Європейську політику сусідства (ЄПС) було розроблено в 2004 році, щоб запобігти появі нових меж між розширеним ЄС та країнами, що є його сусідами. (Акт з питань європейської політики сусідства).

Основна мета Європейської політики сусідства (ЄПС), створення передумов для посилення відносин розширеного ЄС зі своїми сусідами задля забезпечення простору стабільності та безпеки уздовж усього кордону Об'єднаної Європи.

Свою практичну реалізацію політика сусідства відображає в планах дій, які вкладаються між ЄС та 3-ми країнами.

I вектор – «східне партнерство»: Алжир, Вірменія, Азербайджан, Молдова, Україна

II вектор – «євросередземноморське партнерство»: всі країни ЄС та 15 партнерів, які розташовані на Південному Середземномор'ї. [6]

Східне партнерство є окремою складовою політики сусідства ЄС. Воно спрямоване на поглиблення та зміцнення відносин між ЄС, його державами-членами та його Східними сусідами - Азербайджан, Білорусь (участь призупинено), Вірменію, Грузію, Молдову та Україну.

Східне партнерство передбачає можливість оновлення договірно-правової бази відносин ЄС із країнами-партнерами шляхом заміни угод про партнерство та співробітництво на угоди про асоціацію, створення поглиблених та всеохопних зон вільної торгівлі (ПВ ЗВТ), лібералізацію візового режиму між ЄС та державами-партнерами тощо. [7]

Європейський Союз також активно співпрацює з африканськими країнами у сфері безпеки та стабільності.

На цей час ЄС має в Африці шість місій. Діяльність чотирьох спрямована на підтримку навчання місцевих армій, також метою є боротьба з піратством на морі біля берегів Сомалі і контроль за дотриманням ембарго на постачання зброї, накладеного ООН на Лівію, крім того є місії, що задіяні в регіоні Сахель для зміцнення потужності сил оборони та внутрішньої безпеки Нігеру (EUCAP Sahel Niger, з 2012 р.) і правоохоронних органів Малі (EUCAP Sahel Mali, з 2014) [8].

Щодо Казахстану, то для ЄС він є дружньою країною. У 2025 році Казахстан і Європейський Союз святкуватимуть 34 роки партнерства, встановленого з моменту здобуття країною незалежності в 1991 році. ЄС є основним торговим партнером Казахстану, на який припадає 40% його зовнішньої торгівлі. Крім того, ЄС був провідним іноземним інвестором у Казахстані, представляючи половину надходжень ПІІ у 2018 році (EEAS, 2023).

Що стосується економічних зв'язків, то співпраця насамперед зосереджується на інвестиціях та диверсифікації торгівлі (Konopelko, 2017) [9].

Євроскептицизм — одна із форм опозиції діяльності Європейського Союзу, відповідно до якої її прихильники (євроскептики) фокусуються на ідеях, думках, діях, що спрямовані на сумнів, критику, неприйняття і зневіру стосовно або всього Європейського Союзу, або певної його політики чи діяльності конкретного інституту тощо.[10]

В Європейському Союзі є кілька країн та політичних партій, які мають євроскептичні настрої або виступають за значні зміни у структурі Союзу. Ось деякі з них:

- Великобританія (Брекзін) — один з найбільш відомих євроскептиків, оскільки вона вийшла з ЄС у 2020 році після референдуму 2016 року, на якому більшість виборців проголосувала за вихід (Брекзін). UKIP (Партія незалежності Великої Британії) та Консервативна партія (особливо її більш праве крило) підтримували ідею виходу з ЄС.

- Польща

- Право і справедливість (PiS) — правляча партія, на чолі з Ярославом Качинським, активно виступає проти деяких аспектів політики ЄС, зокрема, у питаннях верховенства права та суверенітету. Вони вважають, що Брюссель не поважає польську незалежність у певних сферах. Партія підтримує європейську інтеграцію в економічному сенсі, але виступає проти політичної централізації ЄС.

- Словаччина. Роберт Фіцо — один з найбільш відомих політиків у Словаччині, який має певні євроскептичні погляди.

- Роберт Фіцо — лідер партії "Смер" (Smer-SD), яка є лівоцентристською політичною силою. Протягом свого перебування на посту прем'єр-міністра Словаччини (з 2006 до 2010 року і знову з 2012 до 2018 року) Фіцо неодноразово виступав із критикою деяких політик Європейського Союзу, хоча і залишався прихильником членства Словаччини в ЄС.

Негативними аспектами євроскептицизму є ризик ізоляції. Наприклад, Великобританія, після Брекзиту, зіткнулася з серйозними економічними проблемами, включаючи торгові бар'єри, які були відсутні до виходу. Євроскептичні рухи часто забувають про важливість єдиного ринку ЄС для забезпечення економічного зростання і розвитку, особливо для країн з меншим рівнем економіки. Також негативним моментом євроскептицизму є зменшення глобальної впливовості.

Важливо розуміти, що критика ЄС часто має під собою реальні підстави, особливо якщо йдеться про бюрократію, втрачену гнучкість у прийнятті рішень чи соціальні питання. Відкритий діалог про те, як ЄС може бути реформований для покращення, є важливим для забезпечення прогресу.

Потрібно підтримувати критику, яка спрямована на реформування ЄС та підвищення його ефективності, зберігаючи при цьому важливість єдиного ринку та спільних зусиль у глобальних питаннях.

Однак важливо бути обережним з популістськими рухами, які можуть використовувати євроскептицизм для власних політичних вигод.

Таким чином, зовнішня політика ЄС і діяльність політичних еліт у міжнародних відносинах є складним різноплановим питанням, що охоплює чимало напрямків. Основними завданнями є забезпечення миру та стабільності, економічне зростання, забезпечення самостійності держав-членів ЄС, але разом з тим колективне вирішення питань, що належать до компетенції інститутів ЄС, підтримання діалогу та безпеки не тільки в Європі, але й в світі.

Список використаних джерел

1. Мультимедійний навчальний посібник «Право Європейського союзу». URL: <https://arm.navs.edu.ua/books/eulaw/info/lec8.html>

2. Безпекова політика Європейського союзу. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18848/1/Maryniv_80-86.pdf

3. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / О.М. Скрипник - Умань: ВПЦ «Візаві», 2019 - 338 с. URL:

<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11452/1/Скрипник%20О.%20М.%20-%20посібник.pdf>

4. Європейська політика безпеки і оборони: правова основа та роль у забезпеченні безпеки ЄС. URL: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/download/2511/2548/2579>

5. Спільна політика безпеки і оборони в структурі Європейського союзу. URL: <http://www.apdp.in.ua/v60/54.pdf>

6. Європейська політика сусідства. URL: https://studies.in.ua/pravo_es-shporu/2492-yevropeyska-poltika-susdstva.html

7. Східне партнерство. <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo>

8. Віражі воєнної стратегії ЄС в Африці <https://ukrline.info/2022/12/07/virazhi-voyennoyi-stratehiyi-strong-yes-v-afrytsi-strong/>

9. Зустріч у Самарканді: Токаєв і фон дер Ляєн – ідеальні партнери? <https://uk.eureporter.co/kazakhstan-2/2025/04/07/meeting-in-samarkand-tokayev-and-von-der-leyen-ideal-partners/>

10. Євроскептицизм. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Євроскептицизм>

Є.С. Воропаєва, ПС-23-1

Із чим пов'язані ностальгічні настрої жителів колишніх соціалістичних держав? Чи є це винятково психологічним феноменом?

Ностальгія за соціалістичним минулим є важливою темою, бо вона впливає не лише на приватні спогади людей, а й на політичні настрої, виборчу поведінку та ставлення до реформ. Почуття ностальгії притаманне людській натурі при різких змінах політичних систем чи епох.

Більше того, ностальгія за комунізмом доволі знайоме поняття й для значної частини українців. Більше ніж 30 років тому змінилася політична система, а з нею і соціальна структура суспільства та звичний уклад життя, до якого люди звикали протягом 70 років. Ностальгія за комунізмом охоплює не лише країни-республіки СРСР, але і характерна для країн, на території яких комуністична система панувала близько 45 років. Країни, що пройшли чи іще проходять процес трансформації від комунізму до демократії, від командно

планової економіки до ринкової, – мають низку характерних причин появи комуністичної ностальгії та сфер, де її можна спостерігати найбільш активно. До лютого 2022 року Україна також була одним з осередків інтенсивного “ностальгування” за СРСР. Явище ностальгії за радянською епохою поступово наростало в Україні від початку незалежності. Таким чином, явище ностальгії за радянською епохою в Україні є важливим для дослідження, адже наслідки його впливу на розвиток української держави можна спостерігати в сьогоденні.

Століттями українські землі були розділені між різними державами та імперіями. Проголошення незалежності в 1991 році створило нову сторінку історії України: вперше за кільканадцять століть Україна постала як соборна та суверенна держава. Те, чого прагнули десятки поколінь нарешті стало реальністю. Емоційне піднесення, яке охопило країну після проголошення незалежності, швидко згасло. Українці сподівалися на обіцяне їм швидке економічне піднесення та інші переваги незалежності [1]. Населення не жило, а виживало в умовах гіперінфляції, високого рівня безробіття та бідності. Як результат, мрії про світле майбутнє та економічний розквіт замінило глибоке розчарування новою системою і бажання повернутися у стабільні часи СРСР. Саме ці події заклали міцний фундамент для появи такого явища як ностальгія, а більш конкретно ностальгічний настрій за СРСР [2].

Меланхолійне ставлення до минулого властиве людській натурі, проте коли це почуття торкається значної частини суспільства, використовується явище колективної ностальгії. Відповідно, існує індивідуальна ностальгія та колективна, де остання характеризується відкликами на певні символи минулого, які є доступні широкому загалу і формують уявлення про минуле [2]. З однієї сторони, при формуванні колективної пам’яті про радянське минуле акцентують на таких проявах комуністичної системи, як терор, корупція, дефіцит, нераціональне використання ресурсів, некомпетентність кадрів та ін. З іншої сторони люди, чиє дитинство та свідоме життя припало на період існування СРСР ходили до школи, грались із друзями закохувались, вступали до університету, ішли на роботу, створювали сім’ї. Одним словом, були людьми і жили звичайним життям. Окрім усіх жахів та незручностей, система пропонувала і ряд таких переваг, як доступ до безкоштовної освіти та медицини, стабільність роботи, можливість отримати путівку в санаторій. Цей конфлікт власне і породжує парадокс появи ностальгії [4].

Наприкінці лютого 2022 року, в результаті агресії Росії, відбувся різкий перелом в ідеологічних поглядах українського суспільства щодо будь-яких маркерів пов’язаних із країною агресором. Відбулася «декомунізація» та

«дерусифікація» суспільної думки. Усе «радянське» часто тепер сприймається як російське, а відповідне – вороже. Головна причина – використання російською пропагандою у війні проти України радянських символів та спекуляцій на «спільному» історичному минулому. Результати спостережень [5] в Україні та Росії підтверджували рух громадської думки у протилежних напрямках щодо історичного минулого. Прикладом цього є показник ностальгії за розпадом СРСР: у Росії за останні десять років він здебільшого зростає (з 2010 року показник зріс з 55 до 63%), в Україні – знижувався (з 2010 року з 46% до 11%). В результаті, на місце колись значимих та нав'язаних радянською пропагандою історичних постатей почали повертатися українські національні герої та символи. Таким чином станом на кінець квітня 2022 року в Україні зафіксовано найнижчий за історію спостережень показник ностальгії за розпадом СРСР (11%). Не жалкують за ним – абсолютна більшість – 87%.

Таким чином, почуття ностальгії за радянською епохою та комуністичною системою охоплює усі соціальні групи країн пострадянського простору. Це явище стає масовим та набирає обертів через властивість людей згадувати лише окремі позитивні моменти із минулого та ідеалізувати його, а також через різкий характер змін, які відбулися після розпаду СРСР, і супроводжувалися різким погіршенням політичної, економічної та соціальної ситуації, а також втратою визначеності та стабільності, які забезпечувалися в Радянському Союзі. Крім того, колективна пам'ять і суспільні наративи, що відтворюються через медіа, політичну риторику та символи минулого, суттєво впливають на поширення ностальгічних настроїв. Отже, ностальгію доцільно розглядати як багатовимірне явище, що поєднує психологічні переживання з ширшими суспільними процесами.

Список використаних джерел:

1. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. Київ: Наш час, 2008.
2. Пронкевич О. «Ідеальний читач» Едічки-нацбола // Література та ідеологія: колективна монографія / За ред. В. Агєєвої, В. Єрмоленко, С. Іванюка та ін.; наук. ред. та упоряд. Моренець В. П. Київ: [НаУКМА], 2017.
3. Boym S. “The Future Of Nostalgia” https://moodle.studiumdigitale.uni-frankfurt.de/moodle/pluginfile.php/563921/mod_resource/content/1/Boym_The%20Future%20of%20Nostalgia%20%282002%29.pdf
4. Humanity in Action Polska. Lost and Found: Communism Nostalgia and Communist Chic Among Poland's Old and Young Generations

5. Соціологічною групою «Рейтинг» в рамках Десятого загальнонаціонального опитування в умовах війни проведено комплексне дослідження ідеологічних маркерів українського суспільства.[<https://www.ratinggroup.ua/news/desyaty-obschenacionalnyy-opros-ideologicheskie-markery-voyny-27-aprelya-2022>].

Д.Д. Глущенко, ПС-23-1

Як Європейський Союз визначає глобальну продовольчу безпеку в контексті своєї єдиної аграрної політики?

Глобальна продовольча безпека сьогодні розглядається як одна з ключових проблем світу. Європейський Союз включає це питання у свою єдину аграрну політику (CAP), хоча сама політика спершу створювалася для зовсім інших цілей. Якщо раніше головним було просто забезпечити Європу їжею, то зараз CAP намагається поєднати виробництво продуктів з екологічними вимогами та відповідальністю перед світом.

ЄС вважає, що продовольча безпека - це не тільки те, щоб їжа була доступною, але ще й стабільність постачання, якість, безпечність та збереження ресурсів. Для цього в аграрну політику вводять екологічні стандарти, підтримку фермерів, розвиток сталого сільського господарства та використання нових технологій. Завдяки цьому Європейський Союз намагається зробити виробництво їжі менш шкідливим для природи, адже без здорових екосистем довго підтримувати продовольчу безпеку неможливо.

Серед важливих елементів CAP - стратегія «від лану до столу», яка передбачає зменшення харчових відходів, ефективніше використання ресурсів і підтримку екологічно чистого виробництва. ЄС наголошує, що продовольча безпека залежить не лише від самого виробництва, але й від того, як продукти доставляються, зберігаються та споживаються.

Ще один важливий аспект - участь ЄС у міжнародній торгівлі та допомозі іншим країнам. Союз підтримує різні програми, спрямовані на розвиток сільського господарства в країнах, які потребують цього найбільше. Таким чином ЄС не лише забезпечує себе, але й намагається зробити внесок у вирішення глобальних проблем.

Важливою частиною є і цифровізація сільського господарства. Використання сучасних технологій дозволяє підвищити ефективність

виробництва та зменшити витрати ресурсів. Це допомагає фермерам працювати стабільніше та передбачуваніше, що напряду впливає на продовольчу безпеку.

Окрім економічних та екологічних аспектів, CAP враховує і соціальні: підтримка фермерів, розвиток сільських територій, покращення умов життя в селах. Це допомагає зберігати стабільність у виробництві та забезпечує довготривалу продовольчу безпеку.

У результаті Європейський Союз розглядає продовольчу безпеку комплексно: це і стале виробництво, і екологія, і міжнародна відповідальність, і використання нових технологій. CAP стала не лише внутрішнім інструментом, але й механізмом впливу на глобальну продовольчу систему.

Список використаної літератури

1. European Commission. Common Agricultural Policy — Overview.
2. European Commission. Farm to Fork Strategy.
3. European Parliament Research Service. Food Security in the EU.
4. OECD. Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability.
5. FAO & EU Partnership Reports.

М. Грицик, МЕВ-23

З чим на вашу думку, пов'язаний наднизький рівень життя та гуманітарна криза на Гаїті?

Проблема наднизького рівня життя та гуманітарної кризи в Гаїті є однією з найбільш гострих і складних у сучасному світі. Незважаючи на унікальне історичне минуле як першої незалежної держави, країна сьогодні перебуває у стані глибокої соціально-економічної та політичної нестабільності, що призводить до погіршенні умов життя населення. Більшість громадян стикається з обмеженим доступом до базових соціальних послуг, таких як якісна освіта, медичне забезпечення, безпечна питна вода та належні житлові умови.

Гаїті - країна Латинської Америки, відома тим, що стала першою державою, створеною внаслідок повстання рабів африканського походження, які здобули незалежність. Водночас сьогодні вона є однією з найбідніших країн світу, що постійно стикається з численними соціальними, економічними, політичними та природними викликами. Сучасний стан країни сформувався під впливом комплексу історичних, економічних і політичних чинників, значна частина яких досі залишається невирішеною та продовжує негативно впливати

на рівень життя населення Гаїті. Вагомий вплив має історична спадщина колоніалізму та наслідки Гаїтянської революції у 1791-1804 році, після якої країна опинилася в міжнародній ізоляції та була змушена виплачувати значні репарації Франції, що суттєво обмежило її економічний розвиток.

Соціально-економічна ситуація в Гаїті характеризується низькими показниками. Зокрема за даними Індексу людського розвитку за 2025 рік, показник становив 0.554, що відображає низькі показники очікуваності і тривалості життя, рівня освіти та доходів [1]. Дохід на душу населення за минулий 2025 рік також залишається найнижчим у світі, 2 461 доларів США [2]. За межею бідності проживає близько 80% населення. Економічна структура Гаїті слабо диверсифікована, з домінуванням сільського господарства та дрібної торгівлі. При цьому продуктивність аграрного сектору низька через деградацію ґрунтів, обмежений доступ до сучасних технологій і сильну залежність від погодних факторів. Промисловість розвинена слабо й здебільшого представлена легкою галуззю, особливо текстильним виробництвом, орієнтованою на експорт та вразливою до зовнішніх ринків. Важливою особливістю економіки є її залежність від зовнішніх джерел фінансування. Грошові перекази від гаїтянської діаспори становлять значну частку ВВП і є критично важливими для виживання багатьох домогосподарств. Крім того, країна значною мірою залежить від міжнародної гуманітарної допомоги, через обмеженість внутрішніх ресурсів для розвитку. Суттєвим індикатором соціально-економічної відсталості Гаїті є стан освітньої системи та рівень грамотності населення. За даними ЮНЕСКО, рівень грамотності серед молоді (15-24 роки) становить близько 83 %, що свідчить про певний прогрес у доступі до базової освіти. Водночас серед населення віком 25-64 роки цей показник знижується до приблизно 56,8 %, а серед осіб старше 65 років лише близько 14,8 %. Така значна диференціація за віковими групами вказує на обмежений доступ до освіти та нерівномірність її розвитку в країні [3]. Соціальна інфраструктура перебуває у вкрай незадовільному стані. Значна частина населення має обмежений доступ до електроенергії, чистої питної води та санітарії. За оцінками міжнародних організацій, лише частина домогосподарств має стабільне електропостачання, а доступ до безпечної води залишається проблемою для мільйонів людей. Система охорони здоров'я є недостатньо розвиненою, спостерігається дефіцит медичного персоналу, лікарень та базових медикаментів, що призводить до високого рівня захворюваності та смертності. Природно-екологічні чинники додатково посилюють кризовий стан країни. Географічне розташування Гаїті робить її надзвичайно вразливою до стихійних

лих, зокрема землетрусів, ураганів і повеней. Землетрус 2010 року став одним із наймасштабніших гуманітарних катастроф сучасності, спричинивши загибель близько 300 тисяч жителів і руйнування значної частини інфраструктури. Регулярні природні катастрофи систематично знищують житло, дороги та сільськогосподарські угіддя, що гальмує відновлення економіки [4]. Ще одним важливим чинником, що поглиблює кризу є високий рівень корупції та слабкість інституційного середовища. Корупційні практики пронизують різні рівні державного управління від вищих органів влади до місцевих адміністрацій. Корупція проявляється у різних формах, зокрема у розкраданні бюджетних коштів, нецільовому використанні міжнародної фінансової допомоги, хабарництві у сфері державних послуг, а також у непрозорих державних закупівлях. Особливо гострою проблемою є неефективне управління міжнародною допомогою, яка становить важливу частину фінансових ресурсів країни. Значна частина цих коштів не доходить до населення або використовується не за призначенням.

Ситуація в Гаїті ілюструє глибоку та затяжну гуманітарну кризу, що виникла через накопичення численних проблем і брак дієвих інструментів їхнього подолання. Її ключова риса полягає не в ізольованих викликах, а в їхньому взаємному загостренні, що перешкоджає стабілізації та гальмує національний прогрес. Сучасний стан країни підкреслює: подолання подібних криз вимагає не тільки значних ресурсів, але передусім фундаментальних змін в управлінні та моделях розвитку. Без створення дієвої державної структури та взаємної довіри між населенням і владою навіть масштабна зовнішня допомога не забезпечує тривалого ефекту. Шанси на покращення напряду залежать від внутрішніх реформ у країні та скоординованої, неперервної міжнародної допомоги.

Список використаних джерел

1. Індекс людського розвитку. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks>
2. ВВП на душу населення Гаїті. URL: <https://www.worldometers.info/uk/%D0%B2%D0%B2%D0%BF/%D0%B3%D0%B0%D1%97%D1%82%D1%96-%D0%B2%D0%B2%D0%BF/>
3. GAL Country Profiles. URL: https://www.uil.unesco.org/sites/default/files/medias/files/2022/11/gal_country_profiles_haiti.pdf?hub=90

4. Гаїті: Чому землетрус 2010 року став найбільш смертоносним у XXI столітті? URL: <https://weuaplus.tv/news-project/katastrofi-shans-vizhiti/3876.html>

Д. В. Завгородній, КН-23

Чи можна стверджувати, що людям психологічно некомфортно усвідомлювати масштаб глобальних проблем?

На мою думку, сьогодні люди дійсно часто відчують психологічний дискомфорт, коли замислюються над глобальними проблемами. Ми живемо в час, коли інформації дуже багато, і майже щодня чуємо про війни, екологічні катастрофи чи економічні труднощі. З одного боку, це добре, бо ми стаємо більш обізнаними. Але з іншого – така кількість негативу може сильно впливати на емоційний стан [1].

Я помічаю, що іноді навіть не хочеться читати новини, тому що вони викликають тривогу. Це пов'язано з тим, що мозку складно “переварити” таку кількість серйозних проблем одночасно. Через це виникає відчуття перевантаження і стресу [1]. Багато людей у таких ситуаціях просто починають уникати цієї інформації.

Ще одна причина – це відчуття, що ти нічого не можеш змінити. Наприклад, глобальне потепління чи війни – це настільки великі проблеми, що одна людина не бачить свого впливу на них. У результаті з'являється байдужість або навіть апатія, хоча насправді це просто реакція психіки на складні обставини [2].

Також, як мені здається, люди часто несвідомо “захищаються” від таких тем. Вони можуть казати, що проблема перебільшена або що вона їх не стосується прямо зараз. Це допомагає не переживати зайвий раз, але водночас не дає повністю усвідомити серйозність ситуації [2].

Окремо варто згадати про емоційне виснаження. Коли постійно бачиш новини про трагедії, з часом стаєш менш чутливим до цього. Це не означає, що людям байдуже – просто психіка таким чином намагається себе захистити [3].

Особисто я вважаю, що дискомфорт у таких випадках – це нормальна реакція. Повністю уникати інформації про глобальні проблеми не варто, але й постійно занурюватися в неї теж не дуже добре. Краще намагатися тримати баланс: бути в курсі подій, але не дозволяти їм повністю впливати на свій емоційний стан.

Тому, можна сказати, що більшості людей дійсно психологічно важко сприймати масштаб глобальних проблем. Це пояснюється тим, як працює наша психіка. Але якщо розуміти ці процеси, можна навчитися реагувати на такі речі більш спокійно і раціонально.

Список використаних джерел:

1. Американська психологічна асоціація. Стрес в Америці (Stress in America Report). URL: <https://www.apa.org/>
2. Гідденс Е. Соціологія. Кембридж: Polity Press.
3. Фіглі Ч. Втома від співчуття: подолання вторинного травматичного стресу. Нью-Йорк: Brunner/Mazel

С.О. Іванченко, ПС-23

Чи можна стверджувати, що людям психологічно некомфортно усвідомлювати масштаб глобальних проблем?

Сучасний світ зіштовхується з численними глобальними проблемами — зміною клімату, пандеміями, збройними конфліктами, соціальною нерівністю та дезінформацією. Однак для більшості людей усвідомлення їх масштабу є психологічно складним процесом. Людська психіка має природний захисний механізм, який обмежує здатність одночасно сприймати занадто багато страждань, загроз та невизначеності. Це пояснює, чому під час обговорення глобальних катастроф часто спостерігається байдужість або уникнення [1].

Пол Словік, професор Університету Орегона та експерт з психології ризику, у своїй статті "If I look at the mass I will never act: Psychic numbing and genocide" висвітлює проблему "психологічного оніміння"[2]. Коли психіка перевантажена емоціями, вона вдається до захисних механізмів, що полегшують стан, але можуть призвести до зниження мотивації до дій. Це пояснює, чому історії окремих людей викликають у нас сильніший відгук, ніж статистичні дані про масштабні трагедії. Саме тому глобальні виклики часто сприймаються як щось віддалене та нереальне. Одним із найпоширеніших проявів такого психологічного дискомфорту є "еко-тривога". Американська психологічна асоціація (АРА), повідомляє, що понад 68% молодих людей по всьому світу відчувають емоційний тиск, спричинений зміною клімату [3].

Ці люди переживають глибоке відчуття безсилля, страх перед невизначеним майбутнім та гнів, викликаний бездіяльністю політичних лідерів. Наукова робота, представлена в журналі *Frontiers in Psychology*, підтверджує,

що еко-тривога охоплює "спектр взаємопов'язаних емоцій, пов'язаних з екологією", таких як провина, страх та сум за долю майбутніх поколінь [4].

Глобальні проблеми, вражаючи своїми масштабами, можуть призводити не лише до осмислення, але й до хронічного емоційного виснаження. Інформаційне перевантаження є ключовим фактором. У цифрову епоху ми безперервно отримуємо новини про катастрофи, війни та екологічні кризи. Дослідники з Оксфордського університету у своєму звіті Digital News Report 2023 констатують, що понад 38% користувачів уникають новин, оскільки втомилися від негативного контенту [5]. Коли людина постійно стикається з жахливими новинами про світові катастрофи, вона може відчувати "втому від співчуття". Це емоційне виснаження змушує її несвідомо уникати тем, які викликають надмірне навантаження.

Додатковим фактором стресу є відчуття безсилля перед глобальними проблемами, які здаються нездоланими. Це призводить до "дифузії відповідальності", коли людина вважає, що хтось інший має вирішити проблему. Як показали дослідження Darley та Latané (1968), коли відповідальність розмивається між багатьма, бажання діяти індивідуально зменшується [6]. У контексті глобальних криз це проявляється у пасивності та соціальній апатії.

Не варто думати про психологічний дискомфорт лише як про щось погане. Деякі дослідники вважають, що це спосіб нашого організму пристосуватися до ситуації. Наприклад, як показує дослідження в Lancet Planetary Health, екологічна тривога може бути "здоровою" реакцією на кліматичні проблеми, яка підштовхує нас до дій, корисних для довкілля [7]. Тому, якщо тривога змушує нас діяти – волонтерити, брати участь у соціальних проєктах або займатися екологічною діяльністю – вона стає корисною, а не просто неприємною.

Згідно з дослідженням, опублікованим у BMC Psychiatry (2024), еко-тривога та пов'язаний з нею стрес суттєво впливають на психічне здоров'я, підвищуючи ризик виникнення тривожних та депресивних станів [8]. Однак, автори зазначають, що інтенсивність цих переживань залежить від особистої участі у вирішенні екологічних проблем. Люди, які активно долучаються до пошуку рішень, відчують менше тривоги. Це підкреслює роль соціальної підтримки та відчуття контролю як захисних факторів навіть перед обличчям глобальних викликів.

Таким чином, стає очевидним, що людям психологічно важко справлятися з усвідомленням масштабів глобальних викликів. Причинами такого стану є

інформаційне перевантаження, феномен «психологічного заціпеніння», а також почуття безсилля і тривоги. Проте цей дискомфорт може слугувати потужним каталізатором: він спонукає до перегляду власної поведінки та формування більш відповідального екологічного та соціального світогляду. Адже саме усвідомлення проблеми є відправною точкою для її вирішення.

Список використаної літератури

1. Vox. "A psychologist explains the limits of human compassion." 2017. URL: <https://www.vox.com/explainers/2017/7/19/15925506/psychic-numbing-paul-slovic-apathy>
2. Slovic, P. "If I look at the mass I will never act: Psychic numbing and genocide." Judgment and Decision Making. 2007. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/judgment-and-decision-making/article/if-i-look-at-the-mass-i-will-never-act-psychic-numbing-and-genocide>
3. American Psychological Association (APA). "Mental Health and Our Changing Climate." 2022. URL: <https://www.apa.org/news/press/releases/2022/04/climate-mental-health>
4. Frontiers in Psychology. "Eco-anxiety: What it is and why it matters." 2022. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2022.981814/full>
5. Oxford Internet Institute. "Digital News Report 2023: The Psychology of News Fatigue." URL: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023>
6. Darley, J. M., & Latané, B. "Bystander Intervention in Emergencies: Diffusion of Responsibility." Journal of Personality and Social Psychology. 1968. URL: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0025589>
7. Lancet Planetary Health. "Ecological grief and anxiety: the start of a healthy response to climate change?" 2020. URL: <https://www.thelancet.com/journals/lanplh/article/PIIS2542-5196%2820%2930144-3/fulltext>
8. BMC Psychiatry. "The relationship between climate change and mental health: a systematic review." 2024. URL: <https://bmcpsy psychiatry.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12888-024-06274-1>

Психологічний вимір ксенофобії. Способи її поширення та мінімізації

Хоч людство є одним видом, воно відрізняється між собою за багатьма факторами, адже в різних куточках планети люди мали свій власний, відмінний від інших культурно-історичний та антропологічний розвиток. Саме тому люди відрізняються між собою за етнічним та расовим походженням, за релігією або соціальним статусом. Такі відмінності водночас об'єднують одні групи людей та викликають ворожнечу до інших. І це стає передумовою до ксенофобії.

Ксенофобія характеризується ворожим ставленням до незнайомих, чужих культур, народів, релігій тощо. Дане явище є суспільно притаманним, і часто викликане цілеспрямованим навіюванням щодо певних груп людей. Це стає причиною дискримінації, перешкоджанню інтеграції у суспільство та масової ненависті. Ксенофобія має цілий комплекс причин, який охоплює не тільки психологічний вимір, а ще біологічний, соціальний, політичний та культурно-історичний.

Першочергово, ксенофобія відображає страх перед чужинцями та недовіру до них. Наш механізм виживання влаштований так, що щось нове сприймається як небезпека, і так само чужі люди є небезпечними, а спрацьовує таке сприйняття швидше за саме усвідомлення, кого саме ми зустріли. За це відповідають мигдалини у мозку, які за долю секунди активуються на вигляд або голос тих осіб, яких ми визначаємо як «чужих», тобто таких, які чимось відрізняються від нашої більшості і є потенційно небезпечними. Це є еволюційною схильністю відокремлювати людей на «Ми-Вони» заради власної ж безпеки та виживання [1]. Та попри біологічну передумову, рівень ксенофобії формується через соціальний вплив.

Отже, ксенофобія базується на почуттях страху та небезпеки. Це робить людей більш вразливими до зовнішніх навіяних маніпуляцій та стереотипів, і таким чином стає легше пригноблювати необхідні групи людей, висвітлюючи їх через аморальність, яку легко засудити і якою легше виправдати агресію до зовнішніх груп. Тим самим, налаштування проти інших як проти ворогів сприяє міцнішому об'єднанню людей між собою, водночас ускладнюючи для спростування упереджень. Прикладом застосування маніпуляцій із поширенням ксенофобії є російська пропаганда, яка зображає українців як «нацистів», які можуть їм загрожувати, та дегуманізуючи їх, тим самим виправдовуючи для

росіян початок війни проти України, підсилюючи дихотомію «Ми – хороші, а вони – погані».

Крім керуючого страху, за теорією соціальної ідентичності Анрі Таджфела та Джона Тернена, самооцінка людей частково може залежати від приналежності до соціальних груп, й аби підтримувати позитивну ідентичність власної групи, люди вдаються до негативного порівняння з іншими і їх дегуманізації, тим самим підвищуючи дискримінацію та расизм. Негативні уявлення також підкріплюються поширенням стереотипів та упереджень. Вони можуть виникати через досвід та людську схильність до загального спрощення, а також через вплив медіа та пропаганди. І коли збільшується певний рівень дегуманізації, разом з тим знижується рівень емпатії, що лише загострює ксенофобію.

Інші фактори формування ксенофобії полягають у політичному та економічному контекст, адже часто загострюється саме в періоди криз. Тому реалістична теорія Музафера Шерифа припускає, що ксенофобія може утворюватися також внаслідок фактичної або уявної конкуренції за дефіцитні ресурси між групами [2]. Також, при високому рівні безробіття та бідності підвищується злочинність та ксенофобія, особливо в громадах з низьким рівнем доходу. Це змушує людей мігрувати в пошуках кращих можливостей до інших країн, де їм доводиться стикатися із ксенофобією до мігрантів, що обмежує права та інші можливості. Особливо загострюється ксенофобія на фоні релігійної приналежності, так як часто у мігрантів вона відмінна від більшості, до якої вони прибули [3].

Важко уявити, щоб ксенофобію як явище повністю викоринили, так як воно залежить від багатьох умов. Проте, поставивши таку ціль, можна здійснити зменшення цього явища. По-перше, це спростування пропаганди та стереотипів щодо людей шляхом залучення до їхньої культури та історії, а також не прищеплювати негативні окремі випадки до всієї групи як сталої характеристики. По-друге, виокремлення спільних цінностей або певних рис, які об'єднують всіх. Це розширює коло приналежності до спільної групи «Ми» як людей з однаковими цілями. По-третє, це якісна інтеграція людей у різні сфери життя, таких як робота, спорт чи освіта, зі збереженням рівного ставлення до всіх. І на останок, засобом протидії ксенофобії має стати якісна освіта, яка б розвивала критичне мислення та ширше уявлення про інших людей, а також емпатію до них.

Підсумовуючи, ксенофобія як явище ворожості до чужих є багатофакторним і залежним від різних причин. Воно має природне підґрунтя,

може утворюватися стихійно через притаманні людям спрощення та стереотипізацію, а також за більшою частиною нав'язане штучно. Ключ до більшої толерантності та зменшення ксенофобії полягає в тому, аби змінити фокус з різниці між одне одним, до спільних якостей та цілей, розширюючи коло «своїх».

Список використаної літератури

1. Сапольскі Р. М. Біологія поведінки, причини доброго і поганого в нас: пер. з англ. Олена Любенко. – 4-те видання, Київ, 2024. 669с.
2. Win, H. Why Xenophobia Matters: Social, Economic, and Political Dimensions <https://www.academia.edu/download/124470431/Xeno.pdf>
3. Nyam, Y. S., O. Kunguma, and O. T. Selelo. "A Systems Thinking Approach to Mitigating Xenophobia in South Africa for Socio-Economic Development." Systems Research and Behavioral Science (2025) <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/sres.3168>

Є.В. Лихасенко, ПС-23-1

Як на вашу думку, чому ЄС до цього часу не має власних збройних сил? Чи у них потреба і чи будуть створені вони у майбутньому?

Попри те, що Європейський Союз протягом тривалого часу декларує прагнення до стратегічної автономії, він досі не володіє власними повноцінними збройними силами. Ідея так званої «європейської армії» періодично актуалізується у відповідь на масштабні безпекові кризи — від воєн на Балканах до повномасштабної агресії Росії проти України. Водночас оборонна сфера й надалі залишається переважно у компетенції національних держав. Така ситуація зумовлена сукупністю політичних, історичних і правових причин.

Передусім оборона традиційно розглядається як ключовий елемент державного суверенітету. Держави-члени ЄС не готові повністю передати наднаціональним інституціям право ухвалювати рішення щодо застосування військової сили. Установчі договори Європейського Союзу підкреслюють, що спільна політика безпеки та оборони не скасовує особливостей національних оборонних систем. У результаті навіть за наявності спільних місій чи штабів остаточний контроль над військовими підрозділами залишається за національними урядами. Це формує специфічну модель, яку можна охарактеризувати як спільну політику без спільної армії [1, с. 98].

Вагомим фактором є також роль НАТО у забезпеченні європейської безпеки. Із моменту створення Альянсу саме він виступає головним гарантом колективної оборони на континенті. Більшість країн ЄС одночасно є членами НАТО та значною мірою покладаються на військові можливості США. У цьому контексті створення збройних сил ЄС часто сприймається як дублювання функцій Альянсу, що може спричинити конкуренцію між структурами, неузгодженість рішень і неефективне використання ресурсів. Для багатьох держав-членів вигідніше посилювати існуючі механізми НАТО, ніж інвестувати у формування нової автономної військової системи.

Ще однією перешкодою є різне сприйняття безпекових загроз серед країн Європейського Союзу. Держави Східної Європи акцентують увагу на загрозі з боку Росії, тоді як для південних країн пріоритетними є проблеми міграції та нестабільності в регіоні Середземномор'я. Північні держави більше зосереджуються на питаннях кібербезпеки та захисту критичної інфраструктури, тоді як Франція активно просуває ідею стратегічної автономії ЄС. Такі відмінності у пріоритетах ускладнюють вироблення єдиної військової доктрини та створення спільного командування [2].

Разом із тим Європейський Союз поступово розвиває оборонне співробітництво. У рамках Постійного структурованого співробітництва (PESCO) держави-члени реалізують спільні оборонні проєкти, а Європейський оборонний фонд підтримує розвиток військових технологій та інновацій. Важливим кроком стало ухвалення у 2022 році «Стратегічного компаса», який передбачає створення Сил швидкого реагування чисельністю до 5 тисяч військовослужбовців. Хоча це не є повноцінною армією, такі ініціативи свідчать про поступовий рух у бік посилення оборонної спроможності ЄС.

Потреба у власних військових можливостях Європейського Союзу особливо загострилася після початку повномасштабної війни в Україні. Події останніх років продемонстрували значну залежність Європи від зовнішньої військової підтримки та обмежені можливості оборонної промисловості швидко реагувати на масштабні виклики. У зв'язку з цим дедалі частіше лунають заклики до поглиблення оборонної інтеграції та зменшення залежності від позаєвропейських партнерів. Проте реалізація ідеї спільних збройних сил можлива лише у середньостроковій перспективі та потребує глибоких інституційних змін [3].

Отже, ймовіріше за все, Європейський Союз не створюватиме армію в класичному розумінні найближчим часом. Натомість він рухатиметься шляхом поступової інтеграції: розвитку спільних командних структур, уніфікації

озброєнь, проведення спільних навчань і координації оборонних бюджетів. Такий підхід дозволяє зберегти баланс між національним суверенітетом і потребою у спільній безпеці, а також уникнути конфлікту з НАТО.

У підсумку відсутність власних збройних сил ЄС є результатом складного поєднання суверенітетних інтересів, трансатлантичних зобов'язань і внутрішніх розбіжностей між державами-членами. Водночас сучасні виклики змушують Європейський Союз поступово переосмислювати свою роль у сфері безпеки. Хоча повноцінна «європейська армія» може не з'явитися найближчим часом, процес формування спільних оборонних спроможностей уже розпочався і, ймовірно, стане одним із ключових чинників розвитку європейської безпеки в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. 226 с.
2. European External Action Service. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe – A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. Brussels: The European Union.
3. Council of the European Union. Decision of the Heads of State or Government of the 27 Member States of the EU... Brussels, 10 July. 11225/2/09. REV 2.

Д.В. Лісний, ПС-23-1

Порівняйте розвиток країн Західної та Східної Європи у час Холодної війни. Яким чином США та СРСР відповідно впливали на політичні та економічні процеси в цих країнах?

Після Другої Світової Війни (1939-1945), яка закінчилась перемогою СРСР та США над Третім Рейхом, світ чекали нові конфлікти на протистояння. Переможці в цій війні мали неймовірний військовий потенціал, політичні еліти яких, були схильні до вирішення зовнішніх питань за допомогою сили зброї. Між цими державами пролягла ідеологічна прірва. Америка в більшості була демократичною державою з високою соціальною нерівністю. Радянський союз, навпаки, мав тоталітарний устрій, але декларував соціальну рівність та підтримку, чим приваблював бідні країни по всьому світу. Тодішній післявоєнний світ опинився у ситуації, коли дві наддержави поділяли його на сфери впливу між демократичним Заходом, куди входили США, Велика

Британія, Франція та тоталітарним Радянським Союзом, куди входила частина Центральної та Східної Європи.

Важливим початковим фактором розвитку післявоєнної Західної Європи став «План Маршала». «План Маршалла (1948 по 1952) - це американська ініціатива, призначена для допомоги державам Європи у відновленні після Другої світової війни. Офіційно програма так і називалася - European Recovery Program (Програма відновлення Європи), проте в історію вона увійшла під іменем держсекретаря США Джорджа Маршалла, одного з головних ініціаторів плану.»[1]. Американська фінансова допомога, а саме 12 млрд. доларів, дозволила відновити зруйновану інфраструктуру та збудувати промисловість на новій технологічній базі. Вплив США на Західну Європу спонукав до створення нових умов лібералізації торгівлі з елементами соціального захисту.

Європейські країни починають інтегруватись у спільний ринок. Західна Німеччина (ФНР) пережила «економічне диво». «Початком розквіту країни можна вважати 20 червня 1948 року, коли «батько» дива Людвіг Ерхард скасував державний контроль за цінами на товари і скасував 90% регуляторних обмежень бізнесу. За період з 1950 по 1957 р. обсяг інвестицій у Німеччині збільшився на 81%. Основна маса видатків держбюджету була спрямована на розвиток бізнесу. У рамках податкової реформи високу диференційовану ставку корпоративного податку (близько 65%) замінили на єдину ставку 50%.»[2].

У 1951 році підписано Паризький договір про початок співпраці Європейського товариства вугілля і сталі. Потреба зближення Західної Європи була обумовлена політичними та економічними викликами, пріоритетом було економічне відновлення, економічне зростання, поліпшення умов праці та рівня життя. Натомість, задача США полягала у координації та захисті союзників демократичного табору проти комунізму. Так було засновано НАТО 4 квітня 1949 року. «Американська військова парасолька дозволила західним європейцям зосередити свої ресурси на соціальному захисті та економічному зростанні, а не на переозброєнні». [3, с. 312]. «Альянс швидше турбувався не про пряму загрозу радянського вторгнення, а скоріше непрямих втручань СРСР засобами пропаганди, розвідки.»[4].

На відміну від Західної Європи, в якій розвивалися ліберально-демократичні інститути. Східна Європа опинилась у заручниках тотального контролю Москви. Це призводило до політичних репресій опозиції, цензури, влада концентрувалася в руках комуністичної партії - однопартійної диктатури. Створена у 1949 році Рада економічної взаємодопомоги орієнтувала економіки країн соцтабору на СРСР.

В економічному вимірі, Східна Європа впроваджувала Сталінську модель індустріалізації, акцент робився на важкій промисловості, пріоритетом був військово-промисловий комплекс та колективізація сільського господарства. Хоча після війни відбувалось зростання, але вже згодом, країни соціального блоку перебували у стадії дефіциту товару та технологій. Відстуність конкуренції спричинило відсталість. У 1955 році підписується Варшавський договір, як відовідь НАТО для посилення військового контролю. Допомога з боку СРСР була обмеженою та будувалась на лояльності або примусі.

Спроби протистояти системі придушувались червоною армією. Антикомуністичне повстання в Угорщині 23 жовтня 1956 року. «З 26 жовтня Радянський Союз почав вводити до Угорщини додаткові війська і Будапешт був знову взятий під контроль Радянською Армією. Сформовано Тимчасовий робітничо-селянський уряд Угорщини на чолі з одним із раніше репресованих лідерів - Яношем Кадаром, котрий 3 листопада офіційно звернувся до СРСР з проханням про надання військової допомоги.» [5].

Празька весна 1968 року, намагання побудувати демократичні цінності, завершилось військовим втручанням країн Варшавського договору та СРСР, що призвело до зупинки реформ, придушення протестів та жорсткого контролю з боку Радянського Союзу. Доктрина Брежньєва 1968р. остаточно закріпила право СРСР втручатись у внутрішні справи країн-союзників для підтримки «стабільного» соціалістичного курсу.

У соціальному вимірі перевага була у західній моделі, представники якої, могли вільно пересуватись, мали доступ до інформації та культурного різноманіття, власне авто, житло, побутову техніку. Сформувався стійкий середній клас. Порівнюючи, Східна Європа знаходилась під «залізним куполом» примусу та цензури, обмеженого пересування та ідеологічним тиском. Безкоштовна неякісна медицина, житло та постійну трудову зайнятість. Черги, низька якість продукції, дефіцит стали нормою.

Період 1980х років продемонстрував ключові відмінності між двома блоками. Західна Європа успішно перейшла до постіндустріальної епохи, розвитку комп'ютерних технологій. Натомість спроби Східної Європи до модернізації, навпаки, призвело до стагнації та боргам. «Безпосередньо перед об'єднанням Німеччини відносна продуктивність праці у виробничому секторі Східної Німеччини становила не 50%, а близько 25% від рівня Західної Німеччини» [6]. Послаблення впливу СРСР серед союзників спонукало появі робітничого руху «Солідарність» у Польщі. Початок політики «Перебудови»

запустив процеси, що сприяли появі протестів «Осінь народів» - мирної відповіді на прагнення до свободи.

«У 1989-1991 роках під впливом масових суспільних протестів комуністичні партії в Польщі, Угорщині, Німецькій Демократичній Республіці, Чехословаччині, Болгарії, Албанії та Югославії розпочали переговори з опозицією, яка на той момент перебувала в нелегальних умовах. Внаслідок переговорів комуністичні режими відмовились від диктаторського уряду на користь багатопартійної системи.» [7].

Отже, ми робимо висновок, що період Холодної війни сформував діаметрально протилежні полюси, що пропонували різні шляхи розвитку. Вплив США на Західну Європу сприяв формуванню демократії, зони стабільності, свободи та інтегрованого ринку, що відповідало інтересам Америки. Натомість контроль СРСР над Східною Європою, забезпечив швидку індустріалізацію у післявоєнному періоді, але зрештою призвів до залежності та економічної стагнації. Ринкова економіка виявилась більш адаптивною до викликів та змін ніж жорсткий однопартійний контроль. Цей досвід доводить нам, що поразкою комуністичного блоку була не військова слабкість, а неможливість забезпечити права людині та свободу самовираження.

Список використаних джерел

1. Семенова І. Відновлення з попелу. Чим план Маршалла допоміг повоєнній Західній Європі і чому Україна сподівається на його «реінкарнацію». NV.UA. 15.05.2022. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/shcho-take-plan-marshalla-i-yak-vin-mozhe-dopomogti-ukrajini-50241295.html>.

2. НІМЕЦЬКЕ ПІСЛЯВОЄННЕ ЕКОНОМІЧНЕ ДИВО. Postup. Інформаційний спротив. 01.03.2023. URL: <https://postup.org.ua/novyny-i-publikatsii/informatsiinyi-sprotyv/862-protyrichchia-mizh-nastroiem-bilshosti-hromadian-ukrainy-ta-vektorem-kudy-rukhaiut-viinu-ssha-2>.

3. Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ: Наш Формат, 2020. 928 с.

4. Браїлян Є. Як, хто і чому створив НАТО 74 роки тому. АрміяInform. 04.04.2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/04/yak-hto-i-chomu-stvoryv-nato-74-roky-tomu/>.

5. Лук'янюк В. Антикомуністичне повстання в Угорщині. ЦЕЙ ДЕНЬ В ІСТОРІЇ. Політика. 16.10.2016. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/1023M/>.

6. Burda M. C. From Socialist Showcase to Mezzogiorno? Lessons on the East German Transformation from the South. Cambridge: National Bureau of Economic Research, 1997. (NBER Working Paper No. 6079).

7. Wikipedia. Історія Європи. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%81%D1%96%D0%BD%D1%8C_%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2.

Т.К. Мазан, МЕВ-23

Чому Україна, як правило, не визнає невизнані або частково визнані держави? Що заважає нашій країні визнати незалежність Косово, що вже зробили близько 100 держав?

Завжди було цікаво, чому інші держави або членам міжнародних угруповань мають вибір визнавати певну країну чи ні. Здавалося б, держава або існує, або ні. Розуміємо, що Косово має територію, власний уряд, армію, валюту, кордони, громадян. Держава функціонує вже майже двадцять років, і попри це, міжнародна спільнота досі розділена на два фронти, де одні визнали приблизно сто держав, а інші ні. Все говорить про одну просту річ, визнання держави, не є просто фіксація факту її існування. Це політичний акт. Тому кожна країна, опиняючись перед таким вибором, насправді відповідає не на питання “Чи існує Косово?”, а на питання: “Що мені буде вигідно? Що безпечно?”

Для розуміння, чому ці питання залишаються відкритими десятиліттями, потрібно розібратися з тим, як влаштоване міжнародне право, які всі згадують, але майже ніхто не застосовує послідовно. У міжнародному праві є два важливі принципи, які постійно суперечать одне одному. Перший, право народів на самовизначення, закріплене в Статуті ООН та Гельсінських угодах. Другий принцип територіальної цілісності держав, тобто порушення територіальної цілісності та недоторканності кордонів [1]. Жоден документ не пояснює, який із цих принципів важливіший. Жоден суд не дав остаточної відповіді на питання, коли один переважає інший. Міжнародний суд ООН у 2010 році лише сказав, що проголошення незалежності Косова не порушувало міжнародне право, але не зазначив, що інші країни зобов'язані його визнати. Фактично суд залишив кожній державі право вирішувати самотійно [2]. І саме в цій правовій невизначеності кожен знаходить зручний аргумент для себе. Наприклад, ми знаємо, що Іспанія не визнає Косово, тому що посилаючись на територіальну цілісність бо сама має проблему з Каталонією і Країною Басків і не хоче жодних прецедентів. Країна агресор, теж апелює до територіальної цілісності, хоча водночас визнає такі держави, як Абхазію та Південну Осетію. Цікаво, що США

визнають Косово, лише посиляючись на гуманітарну необхідність і право народів. Тобто можна побачити, що у кожного є правовий аргумент, але за цим завжди стоїть політичний інтерес. Міжнародне право в такій ситуації перестає бути регулятором і стає набором інструментів, з якого кожен обирає те, що йому зручно.

Офіційна позиція в Україні, а саме в Києві виглядає так, якщо визнати, що регіон може відокремитися без згоди центральної держави, то це підриває аргументи проти анексії Криму. Спираючись, що тоді і Крим можна виправдатися таким самим принципом. За оцінками українських аналітиків, визнання Косова дало б російській пропаганді готовий аргумент проти правової позиції України щодо Криму. Зрозуміло, логіка тут є, але саме тут вона і починає ламатися. Косово і Крим, не просто два схожі випадки з різними оцінками. Це принципово різні ситуації. Косово не анексувала жодна сусідня держава, воно проголосило незалежність само по собі, без поглинання іншого. Де для цього там була реальна гуманітарна катастрофа, а саме етнічні чистки, масові вбивства, систематичне знищення цілого народу, все задокументовано вироками Міжнародного трибуналі. Сам процес незалежності тривав роками під контролем ООН і НАТО [2]. У Криму ж референдум проводився в умовах військової окупації, без міжнародних спостерігачів, під контролем озброєних людей без розпізнавальних знаків. Жодної реальної загрози російськомовному населенню не існувало, вона була сфабрикована як привід. Здебільшого була класичною анексією, захоплення території суверенної країни ядерною наддержавою. Різниця не є предметом дискусії, вона добре зрозуміла більшості союзників України. Проблема в тому, що Київ публічно уникає цього пояснення. І саме цим уникненням мимоволі підживлює паралель, яку хотів би спростувати, намагаючись не легітимізувати порівняння, Україна мовчки визнає, що воно є достатньо серйозним, щоб на нього зважати.

Головні союзники України є США, Велика Британія, Німеччина, Франція. Саме цікаве, що ці країни визнають Косово і водночас підтримують територіальну цілісність України. Для них це не суперечність. Вони давно показали, що обидві позиції цілком сумісні, але Україна цю логіку не прийняла. Один із реальних, хоча рідко озвучуваних факторів, відносини з Сербією. Белград офіційно не визнає анексію Криму, що виглядає як позитив, але при цьому він систематично голосує в ООН проти проукраїнських резолюцій і проводить зовнішню політику, яку важко назвати нейтральною. Не визнаючи Косово, Україна робить Белграду дипломатичний жест, який не отримує жодної відповіді у вигляді реальної підтримки, що нагадує ситуацію, коли одна сторона

постійно поступається в надії на взаємність, яка ніколи не приходить. Окремо варто сказати про пропагандистську риторику країни агресора та частини сербського політичного середовища, вони намагаються поставити знак рівності між Косовом як духовною колискою сербів і Кримом як споконвічною російською землею. Що не має нічого спільного з міжнародним правом, але добре працює як пропаганда. І позиція України, по суті, грає на руку саме цьому, де відмовляючись визнати Косово, Київ мовчазно підтверджує, що аналогія між двома випадками достатньо серйозна, щоб впливати на рішення. Ще один момент, про який рідко говорять. Тримати певні питання у підвішеному стані, це свідомо дипломатична тактика, що зберігає простір для маневру, дозволяє підтримувати відносини з різними гравцями і залишає можливість для торгу в майбутньому. Для країни, що опинилася між інтересами великих держав, це може бути цілком раціональним вибором. Наша країна тут не виняток, але у кожної тактики є своя ціна. Ціна буде полягати в розриві між тим, що Україна говорить, і тим, як вона діє. Особливо помітно, коли країна щодня апелює до права народів на самовизначення і водночас відмовляє у визнанні народу, що пройшов через задокументований геноцид і збудував власну державу. Наприклад, згадаємо, що з 2019 року Україна визнає косовські паспорти для оформлення віз, що в дипломатії називають визнанням без визнання [3]. Тобто Київ фактично розуміє, що Косово є повноцінною державою, але офіційно визнавати це не готовий. Така позиція вже давно розійшлася з реальністю і ця суперечність лише поглиблюється. Це більш свідчить про відкладання рішення, ніж про цілісну стратегію, де сам Київ, схоже, вважає неминучим.

Отже, невизнання Косова Україною є свідченням того, що її зовнішня політика в цьому аспекті керується насамперед прагненням уникнути створення небезпечних міжнародно-правових прецедентів та російської пропаганди. Попри очевидні відмінності між ситуацією в Косові та анексією Криму, офіційно Київ продовжує триматися непослідовної позиції, яка не приносить реальних дивідендів у відносинах із Сербією, проте створює напруженість із західними союзниками та породжує внутрішні протиріччя у власній дипломатичній риторичі. Таким чином, уникнення цього рішення стає слабкою стратегією, яка лише підкріплює маніпулятивні порівняння, яких держава прагне уникнути.

Список використаних джерел

1. Говорова Я. Невизнані держави: сутність поняття та проблеми міжнародно-правового визнання. Підприємництво, господарство і право. 2017. №11. С. 238-240. URL: <https://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/11/52.pdf>
2. Іщенко В.В. Невизнані та частково визнані держави в сучасному міжнародному праві. Вісник НТУУ “КПІ” 2016. №3. С. 209-215 URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/8bad6d31-8014-4ea1-bfa0-c442b2e8ecf3/content>
3. Іщенко Н. Косово – це не Сербія, Крим – це Україна. Дилема української дипломатії. 2018. URL: <https://glavcom.ua/publications/kosovo-ce-ne-serbiya-krim-ce-ukrajina-dilema-ukrajinskoji-diplomatiji-474702.html>

П.І. Метелиця, ПС 23-1

Продовольча криза як колективна травма світової спільноти в умовах війни

Вступ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році створило безпрецедентний виклик для світового порядку, який експерти ООН кваліфікують як "найбільшу кризу вартості життя за покоління". Блокування понад 20 мільйонів тонн зерна в українських портах та руйнування аграрних ланцюгів стали актом свідомого застосування стратегії "**Weaponization of Food**" (перетворення продовольства на зброю). За даними аналітичних звітів ООН, ці дії спровокували стрибок індексу продовольчих цін до історичного максимуму, поставивши 1,6 мільярда людей у стан продовольчої невизначеності [1].

Однак, фокусуючись лише на економічній статистиці, дослідники часто ігнорують глибинний психосоціальний вимір кризи. Ситуація 2022 року стала не просто логістичним збоєм, а потужним психотравмуючим фактором. Вона зруйнувала базову ілюзію безпеки сучасного світу, де голод вважався подоланим явищем минулого. У цьому дослідженні пропонується розглядати глобальну продовольчу кризу крізь призму теорії **колективної травми**, аналізуючи, як загроза голоду змінює когнітивні установки суспільства, провокує ірраціональну поведінку та активує історичні страхи.

Поняття продовольчої безпеки та феномен колективної травми
Згідно з документами FAO, продовольча безпека базується на чотирьох стовпах: наявності, доступності, використанні та стабільності [2]. В умовах

гібридної війни ці стовпи руйнуються цілеспрямовано. Українські правники та політологи аргументують, що дії агресора спрямовані на створення штучного дефіциту, що переводить питання продовольства з площини економіки у площину національної безпеки та виживання нації [3].

Для опису психологічного стану суспільства в цих умовах найбільш релевантним є поняття **«колективна травма»**, обґрунтоване соціологом Каєм Еріксоном. Він визначає її як удар по соціальній тканині, що руйнує міжособистісні зв'язки та пошкоджує відчуття спільності. На відміну від індивідуального стресу, колективна травма стає частиною групової ідентичності та може передаватися між поколіннями [4]. Продовольча криза 2022 року стала глобальним тригером такої травми, запустивши механізм «соціального зараження» тривогою навіть у тих регіонах, де фізичного дефіциту їжі не спостерігалось.

Психологічні механізми: від «піраміди потреб» до «дефіцитного мислення»

Психологічний вплив загрози голоду можна проаналізувати через класичну ієрархію потреб А. Маслоу. Дестабілізація базового, фізіологічного рівня блокує розвиток вищих психічних функцій [5]. Однак сучасна когнітивна психологія пропонує глибше пояснення через концепцію **«мислення дефіциту»** (*scarcity mindset*).

Коли людина відчуває загрозу ресурсам, її мозок переходить у режим «тунелювання»: когнітивні здібності звужуються, фокусуючись виключно на об'єкті дефіциту. Це призводить до феномену **панічної купівельної поведінки** (*panic buying*), описаного дослідниками як захисний механізм відновлення контролю [6].

Яскравим емпіричним прикладом цього механізму в Україні стала **«соляна паніка»** весни 2022 року. Після зупинки підприємства «Артемсіль» попит на сіль зріс у десятки разів, попри наявність імпорتنих аналогів. Це була класична психологічна реакція на втрату символу стабільності. Соціологічні дослідження групи «Рейтинг» підтверджують: понад 60% громадян робили запаси продуктів, керуючись не так реальною потребою, як високим рівнем фонові тривожності [7].

Унікальним аспектом українського досвіду є накладання поточної кризи на історичну травму **Голодомору**. Згідно з дослідженнями трансгенераційної травми, новини про крадіжки зерна окупантами та спалені поля стали потужним ретравматизуючим фактором. Це активувало у колективному несвідомому сценарії виживання, закладені пращурами: «запасай, щоб

вижити». Те, що для західного спостерігача виглядало як логістична проблема, для українців стало екзистенційною загрозою геноцидного характеру [8].

Геополітична інженерія голоду та ерозія довіри

На макрорівні продовольча криза призвела до глобальної кризи довіри. Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш охарактеризував цю ситуацію як «гротескну жадібність», що карає найбідніших [9].

Проте аналіз показує, що це не просто жадібність, а спланована спецоперація. Експерти Національного інституту стратегічних досліджень вказують на цинічний розрахунок РФ: створення голоду в країнах Африки та Близького Сходу мало спровокувати нові хвилі неконтрольованої міграції до Європи. Це приклад використання «голоду як гібридної зброї», метою якої є дестабілізація західних демократій та примус до політичних поступок [10]. Така стратегія формує у світовому співтоваристві стан хронічної безпорадності та відчуття, що міжнародні інституції нездатні гарантувати базове право людини — право на їжу.

Висновки

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що продовольча криза 2022–2024 років є складним психосоціальним феноменом. Вона виходить за межі економіки, діючи як колективна травма, що:

Активує «тунельне мислення дефіциту» та ірраціональну споживчу поведінку (panic buying).

В Україні спрацьовує як тригер історичної травми Голодомору, викликаючи ретравматизацію населення.

На геополітичному рівні використовується як інструмент психологічного тиску та соціальної інженерії.

Подолання цієї кризи неможливе лише шляхом відновлення логістики. Необхідна робота з відновленням почуття безпеки та суб'єктності націй, а продовольча стабільність має бути визнана ключовим елементом ментального здоров'я глобальної спільноти.

Список використаних джерел

1. Global impact of the war in Ukraine: Billions of people face the greatest cost-of-living crisis in a generation // United Nations Global Crisis Response Group. – 2022. – Brief No. 2. – URL: https://news.un.org/pages/wp-content/uploads/2022/06/GCRG_2nd-Brief_Jun8_2022_FINAL.pdf (https://www.google.com/url?sa=E&q=https%3A%2F%2Fnews.un.org%2Fpages%2Fwp-content%2Fuploads%2F2022%2F06%2FGCRG_2nd-Brief_Jun8_2022_FINAL.pdf) (дата звернення: 12.12.2025).

2. The State of Food Security and Nutrition in the World 2023 // FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. – Rome : FAO, 2023. – URL: <https://www.fao.org/documents/card/en/c/cc3017en> (<https://www.google.com/url?sa=E&q=https%3A%2F%2Fwww.fao.org%2Fdocuments%2Fcard%2Fen%2Fc%2Fcc3017en>) (дата звернення: 12.12.2025).
3. Бліхар В. С., Комарницька І. І. Продовольча безпека як складова національної безпеки держави в умовах воєнного стану // Юридичний науковий електронний журнал. – 2022. – № 5. – С. 45-48. – DOI: 10.32782/2524-0374/2022-5/9.
4. Hirschberger G. Collective Trauma and the Social Construction of Meaning // *Frontiers in Psychology*. – 2018. – Vol. 9. – Art. 1441. – DOI: 10.3389/fpsyg.2018.01441.
5. Maslow A. H. *Motivation and Personality*. – 3rd ed. – New York : Harper & Row, 1987. – 293 p.
6. Yuen K. F. et al. The psychological causes of panic buying following a health crisis // *International Journal of Environmental Research and Public Health*. – 2020. – Vol. 17, № 10. – P. 3513. – DOI: 10.3390/ijerph17103513.
7. Психологічні стани та адаптація українців до війни: результати соціологічного опитування // Соціологічна група «Рейтинг». – 2023. – URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/psychological_states_and_adaptation (https://www.google.com/url?sa=E&q=https%3A%2F%2Fratinggroup.ua%2Fresearch%2Fukraine%2Fpsychological_states_and_adaptation) (дата звернення: 13.12.2025).
8. Dokhvat O. Food as a Weapon: The Holodomor and the War in Ukraine // Euromaidan Press. – 2023. – 25 Nov. – URL: <https://euromaidanpress.com/2023/11/25/food-as-a-weapon> (<https://www.google.com/url?sa=E&q=https%3A%2F%2Feuromaidanpress.com%2F2023%2F11%2F25%2Ffood-as-a-weapon>) (дата звернення: 13.12.2025).
9. Guterres A. War in Ukraine Driving Global Food Crisis // UN Press Release. – 2022. – 18 May. – URL: <https://press.un.org/en/2022/sgsm21288.doc.htm> (<https://www.google.com/url?sa=E&q=https%3A%2F%2Fpress.un.org%2Fen%2F2022%2Fsgsm21288.doc.htm>) (дата звернення: 13.12.2025).
10. Власюк О. С. Продовольча безпека України в умовах війни: виклики та заходи реагування // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2022. – URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/prodovolcha-bezpeka-ukrayiny-v-umovakh-viyny> (<https://www.google.com/url?sa=E&q=https%3A%2F%2Fniss.gov.ua%2Fnews%2F>

М. Миронова, ПС-23-1

Як змінилося емоційне сприйняття мігрантів та біженців у Європі за останні 10–15 років?

Аналіз актуальності теми

За останнє десятиліття Європа пережила кілька великих хвиль міграції, які помітно вплинули на суспільні настрої, політичні дискусії та міжкультурні взаємини. Спочатку світ уважно стежив за наслідками війни в Сирії та подіями «міграційної кризи» 2015 року (1). Пізніше Європейський Союз зіткнувся з новими викликами - конфліктами в Афганістані, зміною міграційних маршрутів через Середземне море (2), а з 2022 року одним із найбільших переміщень людей у новітній історії через повномасштабну війну Росії проти України (3).

На тлі цих подій емоційне ставлення європейців до мігрантів стало неоднорідним і часом суперечливим. З одного боку, у багатьох країнах зросла солідарність та підтримка людей, які тікають від війни та переслідувань. З іншого - посилилися страхи, пов'язані з безпекою, культурними відмінностями та конкуренцією за ресурси (4).

Вивчення емоційного сприйняття біженців важливе не лише для розуміння настроїв у Європі, а й для формування ефективних соціальних політик, уникнення конфліктів, розвитку міжкультурного діалогу та підтримки людей, які пережили травматичний досвід. Саме тому дана тема зберігає високу актуальність і потребує всебічного аналізу.

Есе: Як змінилося емоційне сприйняття мігрантів та біженців у Європі

Якщо порівняти настрої європейців сьогодні і п'ятнадцять років тому, можна помітити, що емоційне ставлення до мігрантів пережило кілька хвиль. На початку 2010-х ця тема була майже технічною: вона рідко викликала гострі емоції за межами країн з тривалою міграційною історією. Ситуація різко змінилася у 2015 році, коли сотні тисяч людей прибули до Європи (1). Тоді суспільство розділилося між сильним поривом допомогти та відчутним страхом перед масштабами нової реальності.

Образ біженця у медіа тієї пори був подвійним. З одного боку, європейці бачили кадри родин, що тікали від війни, і це викликало співчуття. З іншого - масові маршрути через Балкани сприймалися як щось загрозливе та неконтрольоване (5). Чимало людей уперше зіткнулися з міграцією не як із статистичним явищем, а як із великою людською драмою.

Після терактів у Парижі, Брюсселі та Берліні частина суспільства почала пов'язувати міграцію з ризиками безпеки, хоча прямий зв'язок у дослідженнях не підтверджувався (7). Політики, які апелювали до страхів, швидко набрали популярності, що вплинуло на настрої у цілій низці країн Центральної та Східної Європи.

Новий етап емоційного сприйняття почався у 2022 році. Європейці зустріли українських біженців із безпрецедентним рівнем емпатії та готовністю допомагати (3, 8). У перші місяці були зафіксовані рекордні показники солідарності, а медіа акцентували на спільних цінностях і близькості досвіду.

Водночас у 2023 році багато країн відчули поступове повернення тривоги, пов'язаної з економічним тиском, інфляцією та втомою від тривалості війни (10). Це створило складне поле емоцій - від співчуття до обережності.

У результаті сьогоденне сприйняття мігрантів у Європі неможливо звести до одного настрою. Воно складається з різних шарів: гуманності, страхів, втоми та прагнення знайти баланс. Європа поступово усвідомлює, що міграція стала постійною частиною сучасного життя, і саме від емоційних реакцій суспільства залежить успішність інтеграції та стабільність у майбутньому.

Список використаних джерел

1. UNHCR. Global Trends: Forced Displacement 2015–2023. <https://www.unhcr.org/global-trends>
2. IOM. World Migration Report 2024. <https://worldmigrationreport.iom.int>
3. UNHCR Operational Data Portal — Ukraine Refugee Situation. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
4. The Guardian. Europe's shifting attitudes on migration. <https://www.theguardian.com/world/migration>
5. BBC News. Migrant crisis: Key events

У чому причина піднесення тоталітарних і авторитарних режимів у 1920-1930-і рр?

У 1920-1930-х роках у багатьох країнах світу відбулося різке зростання тоталітарних і авторитарних режимів. Це явище було не випадковим, а стало наслідком поєднання економічних труднощів, політичної нестабільності та суспільних трансформацій.

1. Однією з ключових причин став економічний колапс, спричинений наслідками Першої світової війни та Великою депресією. Занепад промисловості, масове безробіття і зростання бідності підірвали довіру громадян до демократичних урядів, які не могли стабілізувати ситуацію. У таких умовах авторитарні сили обіцяли швидке «наведення порядку» і відродження економіки, що робило їх привабливими для великих соціальних груп [1].

2. Не менш важливою причиною було послаблення або нерозвиненість демократичних інститутів. Парламенти часто не могли сформувати стабільні коаліції, а політичні партії були фрагментовані. Це спричиняло втрату керованості державою. Авторитарні рухи використовували цю слабкість, пропонуючи сильну централізовану владу як альтернативу «хаосу демократії» [2].

3. У багатьох країнах посилювалися націоналістичні настрої та реваншистські ідеї. Принижений статус Німеччини після Версальського договору, незадоволення Італії результатами війни та страх перед комунізмом у Східній Європі створили сприятливі умови для режимів, які обіцяли «повернути велич нації». Це сприяло зростанню підтримки фашистських і націоналістичних лідерів [1].

4. Важливу роль відіграв розвиток масової пропаганди та нових технологій комунікації. Радіо, кіно і друковані ЗМІ дозволили авторитарним режимам формувати суспільні настрої, контролювати інформацію та швидко мобілізувати населення. В Італії, Німеччині та СРСР пропаганда стала основним інструментом політичного контролю, що сприяло зміцненню тоталітарних структур [3].

5. Додатковим чинником стала слабкість міжнародних інституцій, насамперед Ліги Націй. Вона не змогла запобігти росту політичного радикалізму, а демократичні держави обирали політику умиротворення,

сподіваючись уникнути нової війни. Відсутність зовнішнього стримування дозволила авторитарним лідерам діяти безкарно й швидко концентрувати владу [2].

Таким чином, піднесення тоталітарних і авторитарних режимів у 1920-1930-х роках було результатом кризи демократії, економічного колапсу, національних травм, розвитку пропаганди та міжнародної безконтрольності. Це комплексне поєднання факторів створило умови, у яких суспільства були готові відмовитися від демократичних цінностей заради стабільності і національної єдності.

Список використаної літератури

1. Britannica. Fascism – Political ideology. URL: <https://www.britannica.com/topic/fascism>
2. United States Holocaust Memorial Museum. The Aftermath of World War I and the Rise of Nazism. URL: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-aftermath-of-world-war-i-and-the-rise-of-nazism>
3. History.com. Totalitarianism. URL: <https://www.history.com/topics/world-history/totalitarianism>

А.Ю. Рожковська, МЕВ-23

Еволюція відносин Європейського Союзу та США. чому Д. Трамп підтримав Brexit? Чи може це вважатися втручанням у внутрішні справи ЄС? Чому?

У коло інтересів сучасної науки про міжнародні відносини увійшли дослідження ключових подій та діяльності впливових лідерів, які визначили геополітичний ландшафт провідних трансатлантичних гравців – Європейського Союзу (ЄС) та Сполучених Штатів Америки (США). Серед таких фігур особливе місце посідає Дональд Трамп, 45-й та 47-й президент США, чия політика радикально вплинула на глобальний порядок.

Відносини між Європейським Союзом та Сполученими Штатами Америки протягом десятиліть вважалися «золотим стандартом» стратегічного партнерства, заснованого на спільних ліберальних цінностях та економічній взаємозалежності. Проте прихід до влади президента США Дональда Трампа став каталізатором найглибшої кризи в історії трансатлантичної єдності.

Найбільш резонансним проявом цієї зміни стала відкрита підтримка Трампом виходу Великої Британії зі складу ЄС під назвою Brexit.

Дослідження цієї теми в контексті міжнародних відносин дає змогу зрозуміти сутність підтримки Трампом Brexit (2016–2020), оцінити її як потенційне втручання у справи ЄС та проаналізувати суспільно-політичні, економічні й дипломатичні наслідки цього втручання для Європи.

Процес Brexit припав на період президентства трьох очільників США – Барака Обами, Дональда Трампа та Джо Байдена. Їхні політичні орієнтири, а також підходи правлячих еліт, які вони представляли, суттєво вплинули на формування позиції США щодо виходу Великої Британії з Європейського Союзу. Водночас, попри ідеологічні розбіжності між Демократичною та Республіканською партіями, у ставленні до Brexit простежуються певні спільні підходи. Вони відображають більш глибокі стратегічні інтереси Сполучених Штатів, які залишаються відносно сталими незалежно від зміни політичного керівництва.

Сприйняття Brexit Сполученими Штатами Америки формувалося під впливом низки чинників, серед яких важливу роль відігравали традиційно тісні відносини між США та Великою Британією. Це партнерство історично розглядається як одна з опор західного світового порядку, підтвердженням якого, зокрема, є підписання у 2021 році Нової Атлантичної хартії. Для Вашингтона Лондон тривалий час був не лише найближчим союзником, а й важливим способом впливу на європейську політику, адже підходи обох держав у сфері безпеки, економіки та міжнародних відносин здебільшого збігалися.

Завдяки «особливим відносинам» із США Велика Британія фактично виконувала роль посередника між Вашингтоном і Європейським Союзом. Її членство в ЄС дозволяло американській стороні опосередковано впливати на формування європейської зовнішньої політики, безпекових стратегій та важливих економічних рішень. Наприклад, Лондон часто підтримував орієнтацію європейської оборонної політики на структури НАТО, стримуючи спроби перетворення ЄС на автономний геополітичний центр сили, незалежний від США. Крім того, Велика Британія сприяла просуванню рішень, вигідних для американських економічних інтересів, зокрема у сфері цифрового ринку та регулювання даних [3, с. 62].

Після виходу Великої Британії з ЄС у США виникли серйозні побоювання щодо можливого порушення балансу сил у Європі. Раніше цей баланс значною мірою тримався на взаємодії трьох ключових держав – Німеччини, Франції та Великої Британії, причому Лондон часто розглядався як противага зростаючому

впливу Берліна. Brexit, відповідно, відкривав шлях до посилення позицій Німеччини, що не повністю відповідало стратегічним інтересам США.

Також існували економічні ризики: у Вашингтоні побоювалися, що ЄС після Brexit може стати більш протекціоністським, що негативно вплине на американські компанії, особливо ті, які використовували британський ринок як «вхід» до єдиного європейського простору. Саме тому адміністрація Барак Обама виступала проти Brexit [4, с. 31].

Сам Дональд Трамп сприймав Brexit як позитивне явище. Він розглядав його як відмову від глобалізації, спосіб послаблення ЄС і вигідну можливість посилити двосторонні відносини США з Великою Британією. Його адміністрація також вважала ЄС інструментом посилення впливу Німеччини, тому підтримка Brexit вписувалася у ширшу стратегію протидії цьому впливу [2, с. 40].

Brexit суттєво змінював ситуацію: вихід Великої Британії з ЄС означав втрату для США важливого інструменту впливу всередині європейських інституцій, а також послаблення ролі Лондона як «мосту» між Європою та Північною Америкою [5, с. 2]. Саме в цьому контексті позиція Дональда Трампа виглядає на перший погляд суперечливою: попри те, що Brexit зменшував американський вплив у ЄС, він водночас відкривав нові можливості для двостороннього співробітництва між США та Великою Британією. Трамп розглядав Лондон поза межами ЄС як більш гнучкого партнера, з яким можна швидше укласти вигідні торгівельні угоди та посилювати політичну координацію [1].

Таким чином, підтримка Трампом Brexit пояснюється не лише прихильністю до ідеї національного суверенітету, але й прагненням перебудувати формат трансатлантичних відносин у більш вигідному для США двосторонньому вимірі. У цьому сенсі його позиція відображала зміну підходу: від впливу через багатосторонні інституції до прямишої взаємодії з окремими державами, а саме Великою Британією.

Отже, можна зробити висновок, що підтримка Дональдом Трампом Brexit була зумовлена не випадковими політичними симпатіями, а чітким поєднанням ідеологічних переконань і прагматичних інтересів США. З одного боку, це відповідало його курсу на національний суверенітет і критику глобалізації, а з іншого — відкривало можливість послабити Європейський Союз як конкурента та переорієнтувати трансатлантичні відносини на вигідніший двосторонній формат із Великою Британією. Водночас така позиція, хоча й не супроводжувалася прямими інструментами впливу, може розглядатися як форма

непрямого політичного втручання, оскільки публічна підтримка виходу держави з інтеграційного об'єднання об'єктивно впливає на внутрішні процеси та баланс сил у межах цього об'єднання.

Список використаних джерел

1. Грубінко А. В., Мартинов А. Ю. Європейський Союз після Brexit: продовження історії : монографія. Тернопіль-Київ, 2021. 258 с.
2. Мирончук В. Ф. Відносини між ЄС та США за президентства Д. Трампа : магістерська робота. Острог, 2020. 95 с.
3. Солдатова Д. Л., Прихненко М. І. Brexit та особливі відносини між США та Великою Британією. Кваліфікаційні магістерські роботи. 2020. С. 62–65.
4. Солдатова Д. Л. Brexit та особливі відносини між США та Великою Британією : магістерська робота. Вінниця, 2022. 86 с.
5. Шаров О. М. Brexit: «плюси» та «мінуси» для глобальної геоекономіки. 2019. С. 1–6.

В.В. Руденко, ПС-23

Чому США, на відміну від багатьох європейських країн, практично завжди й безумовно підтримує Ізраїль у його боротьбі проти палестинських та інших екстремістів?

США традиційно демонструють значно більш послідовну й жорстку підтримку Ізраїлю, ніж більшість європейських держав. Це явище не можна пояснити одним фактором: воно є результатом поєднання історичного досвіду, стратегічних інтересів, ідейної близькості та особливостей внутрішньої політики США.

Після створення Держави Ізраїль 1948 року Вашингтон швидко почав розглядати її як ключового союзника на Близькому Сході. Особливо це стало помітно після воєн 1967 та 1973 років, коли Ізраїль перетворився на важливий антирадянський фронт. У звітах Congressional Research Service наголошується, що вже з кінця 1960-х років США системно нарощували військову та фінансову допомогу Ізраїлю, закріпивши його якісну військову перевагу над сусідами [1].

Сьогодні ж Ізраїль є партнером США для протистояння Ірану, «Хезболлі», палестинським радикальним угрупованням тобто – у «війні з тероризмом».

Аналітика Washington Institute підкреслює, що Ізраїль не лише отримує від США багатомільярдну військову допомогу, а й «повертає» її у вигляді розвідданих, випробування озброєнь, спільних розробок ПРО та кіберзасобів [2].

У політичному дискурсі США Ізраїль постає як «єдина демократична держава Близького Сходу», що нібито ділить із Америкою відданість ліберальній демократії та ринковій економіці. Ще одного морального виміру надає пам'ять про Голокост. До цього додається вплив християнського сіонізму: значна частина євангелікального електорату республіканців вважає підтримку Ізраїлю релігійним обов'язком, що безпосередньо впливає на позиції політиків [3].

Великий вплив має проізраїльське лобі у США. Організації такі як AIPAC формують порядок денний у Конгресі, підтримують «дружніх» кандидатів і активно працюють проти ініціатив, які можуть обмежити допомогу Ізраїлю. У результаті більшість в Конгресі регулярно ухвалює резолюції на підтримку «права Ізраїлю на самооборону» та затверджує великі пакети військової допомоги, чого, на жаль, не роблять представники української діаспори, хоча кількість значно вища, за єврейську. При цьому критики вказують, що така система стимулів робить для багатьох конгресменів небезпечним будь-який «антіізраїльський» крок, навіть якщо суспільна думка в США стає більш критичною до ізраїльської політики в Газі [4].

Підтримка Ізраїлю абсолютно стала: у Раді Безпеки ООН США десятки разів застосовували право вето, блокуючи резолюції, що засуджують дії Ізраїлю на окупованих територіях або вимагають негайного припинення вогню. Навіть коли Білий дім публічно критикує окремі ізраїльські кроки, наприклад розширення поселень, але військова допомога, постачання траншей не блокується і діє на постійній основі.

ЄС, у свою чергу, вважає ізраїльські поселення на Західному березі незаконними, послідовно підтримує рішення про дві держави в кордонах 1967 року й робить наголос на міжнародному гуманітарному праві. Європа виступає головним донором Палестинської автономії, але має обмежений вплив на політичне врегулювання через внутрішню несогласованість і небажання відкрито конфліктувати зі США [5].

Таким чином, майже безумовна підтримка Ізраїлю з боку США в його боротьбі проти палестинських та інших терористичних угруповань є результатом кількох чинників: історичного «особливого союзу», стратегічної взаємовигоди, ідейно-ціннісної близькості і впливу внутрішньополітичних

акторів. Європейські країни, натомість, хоч і визнають право Ізраїлю на безпеку та засуджують тероризм, більше схильні апелювати до норм міжнародного права, підтримувати палестинське державотворення та балансувати між двома сторонами конфлікту.

Список використаної літератури

1. Zanotti, J. Israel: Background and U.S. Relations in Brief (CRS Report R44245). – Congressional Research Service, 2022. https://www.everycrsreport.com/files/2022-04-15_R44245_0aa5ecea894b1e6be2484a4a1093bb8b61f90830.pdf
2. Eisenstadt, M., Pollock, D. Friends with Benefits: Why the U.S.-Israeli Alliance Is Good for America. – Washington Institute for Near East Policy, 2012. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/friends-benefits-why-us-israeli-alliance-good-america>
3. Mizobuchi, M. Why is American support for Israel so solid? – Middle East Institute of Japan, Commentary No. 8, 2025. <https://www.meij.or.jp/english/research/2023/24.html?>
4. Robinson, K. What Is U.S. Policy on the Israeli-Palestinian Conflict? – Council on Foreign Relations, 2023. <https://www.cfr.org/backgrounder/what-us-policy-israeli-palestinian-conflict?>
5. Bouris, D. The European Union's Role in the Palestinian Territory after the Oslo Accords: Stillborn State-building. https://www.researchgate.net/publication/328964479_The_European_Union's_Role_in_the_Palestinian_Territory_after_the_Oslo_Accords_Stillborn_State-building

М. Руденко, ПС-23-1

“Чому США, на відміну від багатьох європейських країн, практично завжди й безумовно підтримує Ізраїль у його боротьбі проти палестинських та інших екстремістів?”

США традиційно виступають як найпослідовніший і найпотужніший міжнародний захисник Ізраїлю, випадковістю назвати це важко. За цим стоїть комплекс історичних, стратегічних, політичних і звичайно культурно-ідеологічних чинників, які взаємодіють між собою і роблять американсько-ізраїльські відносини одним із ключових елементів американської зовнішньої політики. У цьому есе я поясню основні причини такої підтримки, розгляну, як серед них переплітаються безпекові інтереси та внутрішня політика США, а

також чому саме підхід Вашингтона відрізняється від позицій багатьох європейських держав.

По-перше, історична та ідеологічна база. Після Другої світової війни та Голокосту створення держави Ізраїль набуло надзвичайного морального і символічного значення для широких верств американського суспільства й еліт. США були однією з перших держав, що визнали Ізраїль, і з того часу формувались стійкі зв'язки: як державні, так і неформальні, є сильні культурні, релігійні й емігрантські зв'язки (єврейська діаспора в США є впливовою соціальною силою). Ці фактори створюють потужну суспільну підтримку політики, яка відчутно впливає на політичні рішення у Вашингтоні.

По-друге, стратегічні та безпекові інтереси. Ізраїль для США- не лише союзник у регіоні Близького Сходу, але й ключовий партнер у сфері розвідки, військових технологій і протидії регіональним загрозам (зокрема, екстремістським організаціям та державам, які підтримують тероризм). Мережа військово-технічної співпраці, обмін розвідувальною інформацією і сумісні операції роблять Ізраїль стратегічно цінним союзником. Для США стабільний і сильний Ізраїль означає можливість просування власних інтересів у регіоні та стримування держав і груп, які ворожі до західних цінностей і інтересів.

По-третє, внутрішньополітична динаміка у США. Рішення про військову та політичну підтримку часто приймаються не лише виходячи з довготермінових стратегічних міркувань, а й під впливом політичних інтересів і балансу сил у Конгресі та між партіями. Ізраїль має потужних впливових посередників і прихильників у законодавчій сфері. Питання безпеки Ізраїлю часто використовують як предмет національного єднання, як у республіканців, так і в демократів, хоча нюанси та інтенсивність підтримки можуть змінюватися. Крім того, у періоди кризи американські політики схильні демонструвати “рішучу” позицію щодо боротьби з тероризмом і екстремізмом, що звичайно робить підтримку Ізраїлю політично привабливою.

По-четверте, міжнародно-правове та моральне виправдання операцій проти екстремістів. Для Вашингтона дії Ізраїлю часто трактуються як право на самооборону проти терористичних груп, що скоюють напади на цивільне населення чи використовують тактику заручників. Саме це формує риторику й дипломатичну підтримку, які підкреслюють відмінність між легітимними військовими діями проти екстремістів і безрозбірливими нападами на цивільне населення — хоча на практиці саме проведення операцій і їх наслідки викликають міжнародні дискусії та критику. Українське Міністерство закордонних справ у своїх публічних заявах неодноразово реагувало на події на

Близькому Сході, визнаючи складність ситуації та засуджуючи дії, що призводять до жертв серед мирного населення, водночас відзначаючи право держав на захист від терористичних атак.

По-п'яте, геополітичний контекст та роль регіональних суперників. США розглядають Ізраїль як противагу впливу таких гравців, як Іран чи інші регіональні сили, чия активність може загрожувати інтересам Заходу. Коли загострюються конфлікти, американське керівництво часто вбачає в підтримці Ізраїлю спосіб стримування ескалації, демонстрації підтримки союзникам та послання потенційним опонентам. Водночас політика США балансувала між прагматизмом і моральними аргументами- як показує практика, американська адміністрація координує свої дії з союзниками і часто намагається зберегти дипломатичні канали, щоб уникнути неконтрольованої регіональної ескалації. Офіс Президента України у своїх заявах також наголошував на значенні міжнародної стабільності та підтримки союзників у критичні моменти.

Нарешті, порівняння з Європою: чому європейські країни іноді займають іншу позицію? Європейські держави, особливо ті, що ближче до арабського світу географічно та економічно (наприклад, через імпорту енергоресурсів чи наявність значних арабських громад), частіше роблять акцент на міжнародному праві, захисті цивільного населення і дипломатичних шляхах вирішення. Внутрішні політичні настрої, історичні зв'язки з регіоном і відмінності у зовнішньополітичних пріоритетах призводять до того, що позиції країн ЄС бувають більш скоординованими у напрямку критики певних дій Ізраїлю або закликів до стриманості, тоді як США, маючи ширший набір глобальних стратегічних інтересів та інструментів впливу, часто роблять вибір на користь безумовної підтримки власного ключового регіонального союзника. До того ж, риторика і політика США щодо виділення допомоги чи санкцій формується в умовах внутрішніх політичних компромісів, що також впливає на відмінності у підходах. Звернення і рішення конгресу та уряду відображають ці складні балансування між зовнішньою політикою та внутрішньою динамікою.

На завершення хочу додати: підтримка США Ізраїлю- це результат поєднання історичних симпатій, великої ідеологічної близькості, стратегічних інтересів у регіоні, внутрішньополітичних факторів та прагнення стримувати регіональних опонентів. Це не означає відсутності критики чи суперечностей, а навпаки, суперечки щодо форм і меж цієї підтримки виникають регулярно, але загальний тренд залишається сталим через сукупність вищезгаданих причин. Для розуміння конкретних кроків і заяв у кожному окремому випадку важливо звертатися до офіційних джерел і заяв як американських, так і українських

інституцій, які фіксують позиції та реакції міжнародної спільноти у реальному часі.

Використані джерела:

1. <https://mfa.gov.ua/news/komentar-mzs-shchodo-domovlenostej-mizh-derzhavoyu-izrayil-ta-ugrupovannyam-hamas-pro-zvilnennya-zaruchnikiv-i-pripinennya-vognyu>
2. <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-vdyachna-izrayilyu-za-principovu-pidtrimku-suvereni-70937>
3. <https://www.rada.gov.ua/news/razom/248744.html>
4. <https://www.kmu.gov.ua/news/zaiava-mzs-shchodo-masovanoi-iranskoj-raketnoi-ataky-proty-izrailu>

К.Я.Самосієнко, ПС-23-1

Чому громадяни Росії майже не протестують проти дій владної еліти?

Феномен "російського мовчання" на тлі агресивної зовнішньої політики та внутрішніх репресій стає предметом численних дискусій соціологів, політологів та психологів. Для зовнішнього спостерігача ситуація виглядає парадоксальною: війна виснажує економічні ресурси, призводить до колосальних людських втрат та ізоляції країни, проте масових антиурядових виступів не спостерігається. Відповідь на питання, чому російське суспільство залишається пасивним, не є одновимірною. Це складний конгломерат страху, психологічних захисних механізмів, ефективної пропаганди та зруйнованих соціальних зв'язків [1].

Першим і найбільш очевидним фактором є тотальний страх та репресивна машина. За останні роки російська влада створила законодавчу базу, яка фактично криміналізує будь-яку форму незгоди. Закони про "фейки", "дискредитацію армії" та статус "іноземного агента" перетворили протест із громадянського права на акт самопожертви. Якщо раніше участь у мітингу загрожувала штрафом або адміністративним арештом, то сьогодні це реальні тюремні терміни, зламана кар'єра та загроза для родини [2]. В умовах, коли ціна протесту стає непомірно високою, спрацьовує базовий інстинкт самозбереження. Люди обирають стратегію "внутрішньої еміграції", замикаючись у приватному житті та уникаючи будь-яких політичних розмов.

Другим, не менш важливим чинником, є психологічний стан "вивченої безпорадності". Протягом десятиліть російська політична культура формувала у громадян переконання, що від їхніх дій нічого не залежить. Влада систематично

знищувала інститути, через які суспільство могло б впливати на прийняття рішень, чесні вибори, незалежні суди, вільні медіа [3]. Коли людина раз по раз переконується, що її голос не враховується, а ініціатива карається, вона припиняє спроби щось змінити. Апатія стає захисним механізмом: простіше переконати себе, що "нагорі видніше" або "всі політики однакові", ніж визнати власне безсилля та приниження.

Окремої уваги заслуговує феномен атомізації суспільства. У Росії фактично відсутні горизонтальні зв'язки та довіра між громадянами. Тоталітарні та авторитарні режими завжди прагнуть розділити людей, щоб унеможливити колективний опір. Пропаганда культивує образ "ворога" не тільки зовні, а й усередині, сусіда, який може написати донос, колеги, який підтримує війну. Відсутність солідарності робить будь-який протест локальним і слабким. Люди не виходять на вулиці не тільки тому, що бояться поліції, а й тому, що не вірять, що хтось стане пліч-о-пліч із ними. Кожен протестувальник відчувається самотнім воїном у полі, що демотивує ще на етапі задуму.

Важливу роль відіграє і потужна пропагандистська машина, яка створює альтернативну реальність. Для значної частини населення телевізор залишається головним джерелом інформації. Державні медіа майстерно експлуатують постімперські комплекси та ресентимент, нав'язуючи наратив про "облену фортецю", де Росія змушена захищатися від усього світу. Пропаганда не просто бреше, вона дає комфортне пояснення подіям, яке дозволяє людині не відчувати провини. Визнати, що твоя країна є агресором, а ти мовчазним співучасником злочинів, це величезний психологічний удар, що викликає нестерпний когнітивний дисонанс. Тому мільйонам росіян психологічно легше повірити в міф про "боротьбу з нацизмом", ніж зруйнувати свою картину світу.

Також не можна ігнорувати економічний аспект. Значна частина населення Росії критично залежить від бюджетних виплат. Лікарі, вчителі, чиновники, працівники оборонних підприємств, усі вони є частиною системи розподілу державних коштів. В умовах економічної нестабільності страх втратити роботу переважає будь-які моральні дилеми. Більше того, для найбільш вразливих верств населення війна стала парадоксальним "соціальним ліфтом": виплати за контрактом або "гробові" гроші є сумами, які вони не змогли б заробити за все життя в депресивних регіонах. Таким чином, режим фактично купує лояльність або принаймні мовчання найбільш пасіонарної частини суспільства.

Варто згадати й про відсутність політичної альтернативи. Системна опозиція в Росії давно стала частиною декорацій, а несистемна, знищена.

Лідери думок, які могли б об'єднати незадоволених, або вбиті, або ув'язнені, або витіснені за кордон. Без лідерів та організаційних структур протестний потенціал розсіюється, перетворюючись на "кухонне" невдоволення, яке не має виходу в публічну площину.

Можна стверджувати, що відсутність масових протестів у Росії, це результат тривалої та цілеспрямованої роботи владної еліти над стерилізацією суспільного поля. Це не завжди ознака підтримки курсу влади (хоча і вона присутня), а частіше симптом глибокої соціальної хвороби. Суспільство перебуває в стані паралічу, де страх змішується з апатією, а конформізм стає єдиною стратегією виживання. Змінити цю ситуацію здатний лише "чорний лебідь" подія катастрофічного масштабу, яка зруйнує крихкий баланс між холодильником і телевізором, або ж остаточна військова поразка, яка унеможливить подальше існування міфу про велич. До того часу "мовчазна більшість" залишатиметься фундаментом, на якому тримається режим.

Список використаної літератури

1. Amnesty International. Censorship of anti-war protest in Russia. URL: <https://www.amnesty.org/en/projects/anti-war-protest-in-russia/>
2. Amnesty International. Russia: 20,000 activists subject to heavy reprisals as Russia continues to crack down on anti-war movement at home. URL: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/07/russia-20000-activists-subject-to-heavy-reprisals-as-russia-continues-to-crack-down-on-anti-war-movement-at-home/>
3. NTI / Center for Strategic Studies. Civil Society in Russia: Its Role under an Authoritarian Regime – Part I: Nature of Russian Civil Society. URL: <https://www.nti.org/analysis/articles/civil-society-russia-its-role-under-authoritarian-regime-part-i-nature-russian-civil-society/>

П.С. Собіна, ПС-23-1

Якими є психологічні засади поширення чайлдфрі? Чи можна сказати, що небажання мати дітей є поширеним трендом серед людей ХХІ століття?

У ХХІ столітті поняття «щасливого життя» дедалі частіше виходить за межі традиційних уявлень про сім'ю, шлюб і дітей. Термін «чайлдфрі» (childfree) [1] означає свідоме рішення дорослої людини або пари не мати дітей не через фізичну неможливість, а через внутрішні переконання. Це явище відображає глибоку зміну соціальних і психологічних орієнтирів сучасності: те,

що колись вважалося обов'язковим – шлюб, народження дітей, роль матері чи батька – сьогодні стає лише одним із можливих життєвих сценаріїв. Основою цього вибору є прагнення автономії, самореалізації та контролю над власним життям. Для багатьох людей діти асоціюються не з щастям, а з втратою свободи, кар'єрними обмеженнями чи тривогою за майбутнє [1]. Відсутність внутрішнього батьківського покликання не є проявом егоїзму, а радше свідченням усвідомленості та здатності не приймати рішень під тиском суспільства. Поширення психологічної освіти й культури терапії допомагає людям відкрито говорити про свої справжні бажання, не ототожнюючи життєвий успіх із наявністю дітей.

Для глибшого розуміння цього явища доцільно звернутися до реальних прикладів із різних частин світу. Адже рівень поширеності чайлдфрі не є універсальним і значною мірою залежить від соціально-економічних умов, культурних традицій та державної політики. Щоб побачити, як саме ці чинники впливають на психологічні рішення людей щодо батьківства, розглянемо дві країни – Південну Корею та Нігер. Вони уособлюють дві крайнощі світової демографічної картини: перша має один із найнижчих у світі показників народжуваності, тоді як друга один із найвищих.

Південна Корея є одним із найяскравіших прикладів країни, де феномен низької народжуваності досяг критичної межі. У 2023 році загальний коефіцієнт народжуваності становив лише 0,72 дитини на одну жінку, а у 2024-му незначно зріс до 0,75 [2;3]. Такий показник є найнижчим у світі і свідчить не лише про демографічну, а й про глибоку соціально-психологічну кризу. Головні причини полягають у поєднанні економічних труднощів, трансформації гендерних ролей і зміни цінностей молодого покоління.

Одним із ключових чинників стала економічна нестабільність і високі витрати на виховання дітей. В Сеулі, одному з найдорожчих міст світу, вартість житла, освіти та догляду за дитиною настільки висока, що багато молодих пар відкладають шлюб або взагалі відмовляються від нього [4]. Батьківство сприймається як надмірна фінансова відповідальність, що може поставити під загрозу кар'єрне й особистісне зростання. У результаті навіть урядові програми підтримки сімей, такі як грошові виплати, пільги та кредити не змінюють загальної тенденції, оскільки вони не усувають глибинних психологічних бар'єрів.

Не менш важливим є зміщення гендерних ролей. Сучасні корейські жінки мають право на освіту, професійний розвиток і економічну незалежність, що докорінно змінило модель суспільства. Якщо раніше жінка сприймалася

передусім як мати й хранителька домашнього вогнища, то сьогодні вона рівноправна учасниця економічного життя. Проте культура праці в Кореї залишається надзвичайно вимогливою: довгі робочі години, низький рівень гнучкості, складнощі з поверненням у професію після декретної відпустки. Через це багато жінок бачать у материнстві не джерело радості, а потенційну перешкоду для кар'єри. Багато хто свідомо обирає залишатися бездітними, щоб не втрачати досягнуту автономію та професійний статус [4;5].

Крім того, психологічний тиск суспільства залишається відчутним. Традиційна культура, що довгий час вважала сім'ю центральною цінністю, тепер вступає у конфлікт із новими уявленнями про індивідуальну свободу. Молоді люди, особливо жінки, часто відчують осуд старших поколінь за небажання народжувати, що лише підсилює внутрішні сумніви та тривогу [5].

На противагу Південній Кореї, де рівень народжуваності невпинно знижується, існують країни, у яких діти залишаються центральною цінністю суспільства. Однією з них є Нігер, держава, що посідає перше місце у світі за рівнем народжуваності. У 2023–2024 роках сумарний коефіцієнт народжуваності тут становив близько 6,0–6,4 дитини на одну жінку [6;7]. Такий показник є відображенням зовсім іншої соціальної реальності: у країні, де більшість населення проживає в сільській місцевості, а економіка базується на ручній праці, діти сприймаються як головний ресурс родини – допомога в господарстві, підтримка у старості та запорука виживання [7].

Висока народжуваність у Нігері також пов'язана з низьким рівнем освіти серед жінок та обмеженим доступом до контрацепції. За даними Демографічного профілю Niger Demographic Dividend, понад 70 % дівчат одружуються до 18 років, а сучасні методи запобігання вагітності використовують лише близько 18 % жінок репродуктивного віку [8]. У таких умовах раннє материнство стає соціальною нормою, а не вибором. Крім того, у традиційній культурі багатодітність сприймається як символ статусу, благословення й ознака сили роду.

Свою роль відіграє і відсутність розвиненої системи соціального захисту: в країні, де держава не гарантує пенсійної підтримки чи медичного забезпечення, саме діти стають для батьків єдиною «інвестицією» у майбутнє. Висока дитяча смертність лише підсилює це переконання – народжувати більше означає підвищити шанси, що хоча б частина дітей виживе [9].

Таким чином, у Нігері висока народжуваність є не лише наслідком традицій чи релігійних переконань, а насамперед економічно та соціально зумовленою стратегією виживання. У суспільстві, де більшість населення

залежить від сільського господарства, а державні механізми підтримки практично відсутні, діти сприймаються як головний ресурс родини: робоча сила, гарантія догляду в старості та символ добробуту. Народжуючи багато дітей, батьки не лише дотримуються культурних норм, а й намагаються забезпечити собі мінімальну стабільність у майбутньому.

Порівняння Південної Кореї та Нігеру показує, наскільки глибоко економічні та соціокультурні умови формують психологічні рішення людей щодо батьківства. У Кореї небажання мати дітей зумовлене передусім страхом перед економічною непевністю: високими цінами на житло, дорогим вихованням і освітою, відсутністю балансу між кар'єрою та сім'єю. Багато молодих людей не наважуються на батьківство, бо відчують, що не можуть забезпечити дитині стабільне майбутнє. Натомість у Нігері ситуація протилежна: у країні, де діти сприймаються як головний ресурс родини, висока народжуваність є стратегією виживання. За відсутності розвинених соціальних систем саме велика сім'я гарантує економічну підтримку, допомогу в праці та догляд у старості. Таким чином, вибір мати чи не мати дітей у кожному з випадків має не лише культурні, а й глибоко психологічні причини – страх бідності й незахищеності у Нігері та страх відповідальності й нестабільності у Кореї.

У ширшому масштабі ці дві крайнощі відображають глобальну тенденцію ХХІ століття. Економічні труднощі, зокрема катастрофічна недоступність житла, стали ключовим фактором відкладення створення сім'ї та народження дітей. Молодь покоління Z стикається з тим, що навіть отримання освіти та стабільної роботи не гарантує можливості самостійного проживання. Яскравим свідченням масштабів цієї кризи є той факт, що сьогодні з батьками живе на 1,5 мільйона більше молодих дорослих віком до 35 років, ніж десять років тому. Ця вимушена залежність безпосередньо впливає на демографічні рішення, змушуючи відкладати шлюб та батьківство, оскільки фінансова незалежність та власне житло традиційно розглядаються як базова передумова для створення сім'ї [10].

Феномен чайлдфрі це не просто короткочасна мода чи виклик традиціям, а відображення глибинних соціально-психологічних процесів, що розгортаються у світі. Люди дедалі частіше відмовляються від батьківства не через егоїзм, а через усвідомлення відповідальності та небажання наражати дітей на нестабільне майбутнє.

Список використаної літератури

1. Childfree In The Workplace: Demographics, Stigmas, And Implications. URL: <https://journals.scholarpublishing.org/index.php/ASSRJ/article/view/16619>
2. South Korea's birth rate rises for first time in nearly a decade as marriages surge. URL: <https://www.scmp.com/news/asia/east-asia/article/3300151/south-koreas-birth-rate-rises-first-time-nearly-decade-marriages-surge>
3. South Korea sets new record for world's lowest fertility rate despite spending billions to stem population slide. URL: <https://www.scmp.com/news/asia/east-asia/article/3253465/south-korea-sets-new-record-worlds-lowest-fertility-rate-despite-spending-billions-stem-population>
4. Korea's Unborn Future. URL: https://www.oecd.org/en/publications/korea-s-unborn-future_005ce8f7-en/full-report/when-family-aspirations-clash-with-realities-of-life-underlying-causes-of-low-fertility_2193bc37.html
5. Factors associated with future fertility intentions among Korean women of childbearing age in Seoul: a cross-sectional study. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11700716/>
6. Niger Fertility Rate (1950-2025). URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/ner/niger/fertility-rate>
7. Can Niger escape the demographic trap? URL: <https://blogs.worldbank.org/en/africacan/can-niger-escape-demographic-trap>
8. Niger. URL: <https://demographicdividend.org/niger>
9. NIGER : Multi-Sector Demographic Project. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/366111468291625367/pdf/39344main0NE0idar20071015511.pdf>
10. More young adults are living with their parents than previous generations did. URL: <https://theconversation.com/more-young-adults-are-living-with-their-parents-than-previous-generations-did-264570>

Перемога над нацизмом та фашизмом і її вплив на подальший розвиток Європи та світу

1. Аналіз актуальності теми

Перемога над нацизмом і фашизмом у 1945 році стала однією з ключових подій у світовій історії, яка визначила політичний, правовий та ціннісний порядок другої половини ХХ століття. Актуальність цієї теми зростає на тлі сучасних загроз демократії, масштабних воєн та поширення авторитарних тенденцій у світі. Саме після Другої світової війни були сформовані основи міжнародної безпеки, створено ООН, прийнято фундаментальні документи у сфері прав людини та започатковано інтеграційні процеси в Європі. Розуміння цих історичних процесів є критичним для аналізу сучасних глобальних конфліктів, політики пам'яті та формування демократичних інститутів.

Крім того, наслідки перемоги над нацизмом досі впливають на політичні ідентичності європейських держав, їхню зовнішню політику та безпекові пріоритети. Тема також актуальна в контексті сучасних дискусій щодо ревізіонізму, небезпеки тоталітарних ідеологій та важливості історичної відповідальності. Тому аналіз впливу цієї перемоги дає можливість глибше усвідомити витоки сучасної Європи та зрозуміти, чому стабільність і мир потребують постійної підтримки та захисту.

2. Есе

Перемога над нацизмом і фашизмом стала переломним моментом, який змінив цивілізаційний напрямок розвитку Європи та всього світу. Ця перемога не лише завершила наймасштабнішу війну в історії, а й відкрила шлях до формування нового міжнародного порядку, побудованого на визнанні гідності людини, верховенства права та необхідності колективної безпеки.

Насамперед, завдяки перемозі над тоталітарними режимами було створено інституційну систему, що мала запобігти повторенню подібних трагедій. Найважливішим її елементом стала Організація Об'єднаних Націй, заснована у 1945 році. Статут ООН визначив базові принципи мирного співіснування, неприпустимість агресії та важливість міжнародної співпраці. Прийняття Загальної декларації прав людини у 1948 році закріпило універсальні гуманістичні цінності, які стали основою сучасного правового миру.

Другим ключовим наслідком перемоги стала трансформація Європи. Континент, який був ареною двох світових воєн, почав рухатися до інтеграції. Економічна співпраця між державами Західної Європи, започаткована Планом Маршалла та створенням Європейського об'єднання вугілля і сталі, стала фундаментом Європейського Союзу. Таким чином перемога над нацизмом стала не лише військовим тріумфом, а й передумовою для народження нового мирного проекту Європи.

Третім важливим результатом стало переосмислення природи влади та відповідальності. Масштабні злочини Третього рейху привели до створення Нюрнберзького трибуналу — першого міжнародного судового органу, який визнав злочини проти людяності та встановив принцип персональної відповідальності лідерів за злочинні дії держави. Це стало основою сучасного міжнародного кримінального права та судових інституцій, таких як Міжнародний кримінальний суд.

Перемога вплинула і на політичну карту світу, сприяючи деколонізації. Після війни імперії втратили легітимність, а народи Азії та Африки отримали можливість для здобуття незалежності. Водночас Європа опинилася у вирі холодної війни, коли ідеологічне протистояння між СРСР і країнами Заходу визначало глобальну політику майже на півстоліття. Це породило нові конфлікти, але водночас сприяло технічному прогресу та розвитку демократичних інститутів у Західній Європі.

Таким чином, перемога над нацизмом і фашизмом суттєво трансформувала світ. Вона дала поштовх для формування міжнародних норм, спрямованих на захист прав людини, створила основу для європейської інтеграції, змінила структуру міжнародних відносин та задала вектор розвитку світової політики на десятиліття вперед. Її значення залишається актуальним і сьогодні, коли людство знову стикається з викликами авторитаризму, агресії та порушення міжнародного права.

Список використаних джерел

1. United Nations. Charter of the United Nations, 1945.
2. Universal Declaration of Human Rights, United Nations, 1948.
3. Judgement of the International Military Tribunal (Nuremberg Trial), 1946.
4. Mazower M. Dark Continent: Europe's Twentieth Century. Penguin Books, 1999.
5. Kershaw I. To Hell and Back: Europe 1914–1949. Penguin, 2015.
6. Milward A. The Reconstruction of Western Europe 1945–1951. Routledge, 1984.

Якими є причини абсолютної бідності?

Тема абсолютної бідності є надзвичайно актуальною сьогодні, оскільки, незважаючи на глобальний прогрес, мільйони людей досі не можуть задовольнити основні потреби, такі як їжа, чиста вода та безпечне житло.

Бідність залишається корінною причиною багатьох інших глобальних проблем

- міграції, поганого здоров'я, соціальної нестабільності та навіть конфліктів.

Розуміння причин існування абсолютної бідності допомагає країнам та міжнародним організаціям розробляти кращі стратегії для зменшення нерівності та покращення умов життя в усьому світі. У світі, де економіка та суспільства взаємопов'язані, наслідки крайньої бідності впливають на кожного, що робить це питання невідкладним та важливим для обговорення.

Абсолютна бідність - одна з найболючіших і найскладніших проблем сучасності.

Вона означає ситуацію, коли людина не може задовольнити найбазовіші потреби, що дозволяють їй вижити: належне харчування, чиста вода, безпечне житло, базова медична допомога, одяг та мінімальні умови для гідного життя. У той час як відносна бідність порівнює дохід однієї людини з доходом решти суспільства, абсолютна бідність стосується самого кінця, точки, де життя перетворюється на щоденну боротьбу. Неважливо, чи це відбувається в багатій чи бідній країні: абсолютна бідність - це завжди стан, коли людське життя перебуває під загрозою, можливості знищуються, а люди потрапляють у пастку страждань. Розуміння причин абсолютної бідності допомагає не лише описати проблему, але й подумати про рішення, які повинні запропонувати уряди, міжнародні організації та суспільства.

Причини абсолютної бідності ніколи не бувають простими чи суто економічними. Вони схожі на нитки, що утворюють важкий вузол: історичні обставини, політичні рішення, економічні системи, освіта, війни, корупція і навіть клімат - все це стає частиною цього вузла. Людина рідко стає абсолютно бідною через одну єдину подію. Натомість бідність накопичується протягом

покоління, і умови навколо людини часто мають навіть більше значення, ніж її індивідуальний вибір чи здібності. Люди народжуються в ситуаціях, коли вихід з бідності стає неймовірно складним не тому, що вони нездатні, а тому, що навколишнє середовище не дає їм справедливого шансу.

Однією з найважливіших причин абсолютної бідності є історичний розвиток світу. Багато регіонів, які сьогодні опинилися в пастці крайньої бідності, колись були колоніями. Під час колоніального правління могутні держави видобували природні ресурси, використовували місцеву працю без справедливої оплати та перебудовували місцеву економіку для обслуговування іноземних інтересів. Коли ці країни здобули незалежність, вони часто залишалися без стабільних інституцій, сильної економіки чи освітніх систем. Замість того, щоб будувати здорову економіку, багатьом новим незалежним державам довелося відбудовуватися з хаосу. Цей історичний фон продовжує впливати на них і сьогодні. Навіть через десятиліття після закінчення колоніалізму економічний дисбаланс залишається, оскільки світова економіка вже сформувалася таким чином, що багатство одних країн частково залежить від слабкості інших. Ця довгострокова історична нерівність значною мірою сприяє абсолютній бідності.

Ще однією важливою причиною є війна та конфлікти. Збройні конфлікти руйнують все, що забезпечує безпеку людей: будинки, школи, лікарні, дороги та енергетичні системи. Вони розбивають сім'ї та руйнують економіку. Країна, що перебуває у стані війни, не може розвивати свою промисловість, залучати інвестиції чи гарантувати безпечні умови праці. Цілі покоління виростають без освіти, тому що школи пошкоджені або тому, що відвідувати їх занадто небезпечно. Люди втрачають доступ до чистої води чи охорони здоров'я, а хвороби швидко поширюються. Війна також змушує мільйони людей залишати свої домівки та ставати біженцями, і багато з них опиняються в крайній бідності в місцях, звідки вони тікають. Іноді війна триває роками або навіть десятиліттями, і коли вона нарешті закінчується, країна може залишитися біднішою, ніж була до початку конфлікту. У таких ситуаціях уникнути абсолютної бідності стає неймовірно важко.

Корупція також є потужним фактором. Коли політичні лідери використовують ресурси країни для власної вигоди, гроші, які повинні йти на школи, лікарні, системи водопостачання, дороги та соціальні програми, просто зникають.

Корупція блокує економічний розвиток, оскільки бізнес не може розвиватися в ситуації, коли хабарництво та злочинність є правилом, а не

винятком. Люди, які намагаються покращити своє життя, стикаються з несправедливими системами.

Іноземні інвестори уникають країн з високим рівнем корупції, що призводить до зменшення кількості робочих місць, нижчих зарплат та слабших державних послуг у країні. Коли корупція стає частиною уряду, бідність стає майже постійною. Вона переростає в те, чого суспільство не може уникнути без серйозних реформ.

Відсутність освіти є ще однією важливою причиною абсолютної бідності. Коли людина виростає без можливості ходити до школи, здобувати професію чи розвивати навички, у неї дуже мало шансів знайти стабільну та добре оплачувану роботу. Дітям у бідних сім'ях часто доводиться працювати замість того, щоб навчатися, просто тому, що їхнім сім'ям потрібні гроші, щоб вижити. В результаті вони виростають без кваліфікації. У дорослому віці вони продовжують працювати на низькооплачуваних роботах або в небезпечних умовах. Їхні власні діти часто стикаються з такою ж ситуацією, і цикл бідності продовжується.

Освіта є одним із найсильніших інструментів для виходу з бідності, але коли суспільство не може її забезпечити, бідність глибоко вкорінюється.

Погана медична допомога також тісно пов'язана з бідністю. Коли люди не мають доступу до ліків, лікарів, чистої води чи санітарії, вони стикаються з хворобами, яким можна легко запобігти.

Список використаної літератури:

1. World Bank – Poverty Overview
<https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>
2. UNICEF – Education and Poverty <https://www.unicef.org/education>
3. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) <https://www.ipcc.ch/>

I. Тофелюк, ПС-23-1

Чому в сучасному світі особливою психологічною цінністю (зокрема, на ринку праці) є стресостійкість?

Стресостійкість – це визначена сукупність особистих якостей, що дозволяють переносити стресові ситуації без неприємних наслідків для особистої діяльності індивіда і оточення. Життя в сучасному суспільстві набрало шаленого темпу, що починає загрожувати не тільки нервово-

психічному, але і фізичному здоров'ю людей. Щоб ефективно справлятися зі стресом, необхідно певною мірою вдосконалити наші психічні процеси мислення. Всі ми бачимо світ по-різному і кожен з нас реагує на навколишню дійсність унікальним чином.

У сучасному світі стресостійкість стала однією з ключових професійних компетентностей, затребуваних у більшості сфер діяльності. На це впливають кілька об'єктивних чинників.

По-перше, глобалізація та стрімкий розвиток технологій змінюють робочі процеси так швидко, що працівники мають постійно адаптуватися до нових вимог, інструментів і умов праці (1).

По-друге, конкуренція на ринку праці посилюється, що створює додаткове психологічне навантаження та підвищує ризик професійного вигорання (2; 4).

По-третє, непередбачувані зовнішні події - економічні кризи, політичні конфлікти, пандемії - змінюють робоче середовище та змушують компанії постійно шукати гнучкі рішення.

У таких умовах стресостійкість стає не просто бажаною рисою, а необхідною здатністю, яка дозволяє працівникові зберігати ефективність навіть під тиском. Організації все частіше включають її до списку ключових компетенцій, адже від уміння контролювати емоційні реакції залежить якість прийнятих рішень, здатність до співпраці, швидкість адаптації та стабільність результатів у довгостроковій перспективі (3; 6). Саме тому дослідження ролі стрес стійкості на сучасному ринку праці є актуальним та соціально значущим.

У ХХІ столітті поняття «робота» перестало бути стабільним і передбачуваним. Висока швидкість соціальних і технологічних змін створила нову реальність, у якій стрес став буденною частиною професійного життя. Саме тому стресостійкість - здатність зберігати внутрішній баланс і продуктивність у складних умовах - перетворилася на одну з найцінніших психологічних характеристик працівника.

Передусім стресостійкість безпосередньо впливає на ефективність діяльності. Працівники, які вміють керувати емоціями, здатні приймати більш обґрунтовані рішення, не реагують імпульсивно та краще контролюють свою поведінку. Під час кризових ситуацій вони зосереджуються на вирішенні завдань, а не на переживаннях, що підвищує їх конкурентоспроможність (1; 5).

Другий аспект - це збереження психічного здоров'я. Хронічний стрес є одним із ключових факторів професійного вигорання, емоційного виснаження та зниження мотивації. Люди з високим рівнем стресостійкості мають більш

стабільний емоційний фон, краще контролюють напругу та рідше зазнають довготривалих негативних наслідків робочих перевантажень (2; 4).

Третій важливий чинник - здатність до адаптації. Сучасні професії вимагають швидкого навчання, гнучкого мислення, готовності змінювати стратегії. Стресостійкі працівники легше пристосовуються до нових умов, швидше освоюють нові технології та стабільніше реагують на невизначеність (3; 6). Це робить їх цінними для роботодавців, особливо в динамічних галузях.

Окрім цього, стресостійкість відіграє важливу роль у взаємодії з колективом. Люди, які вміють зберігати спокій під тиском, підтримують здоровий психологічний клімат, не загострюють конфлікти та сприяють продуктивній командній роботі. У колективах із високим рівнем емоційної стійкості рідше виникають конфліктні ситуації, а загальний рівень ефективності є значно вищим (5).

Нарешті, стресостійкість пов'язана із професійною надійністю. Для роботодавця важливо, щоб працівник залишався стабільним, відповідальним і здатним завершити роботу навіть у складних умовах. Стресостійкість стає показником того, наскільки людина може витримати характерні для галузі навантаження та чи здатна вона працювати на результат у довгостроковій перспективі (6).

Таким чином, у сучасному світі стресостійкість - це не просто індивідуальна риса, а комплексна здатність, що визначає успішність професійної діяльності. Вона забезпечує людині емоційну стабільність, когнітивну гнучкість та адаптивність до постійних змін. Саме тому на ринку праці її цінують настільки високо: у нестабільних умовах роботодавці шукають спеціалістів, здатних витримувати навантаження та ефективно працювати навіть у складних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Lazarus, R. S. (1999). Stress and Emotion: A New Synthesis.
2. Maslach, C., Jackson, S. E. (2001). The Measurement of Burnout.
3. American Psychological Association (APA). (2023). Workplace Stress Report.
4. Михайленко О. В. (2018). Стрес та професійне вигорання в умовах сучасного робочого середовища. Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Психологія.
5. Семенова О. М. (2020). Психологічні чинники стресостійкості особистості. Наукові студії із соціальної та політичної психології.
6. Шевченко Т. О. (2021). Стресостійкість як складова професійної компетентності працівника. Психологія і суспільство.

Як на вашу думку, чому ЄС до цього часу не має власних збройних сил? Чи у них потреба і чи будуть створені вони у майбутньому?

Європейський Союз не має власних збройних сил, хоча вже кілька десятиліть декларує прагнення до стратегічної автономії. Питання створення «європейської армії» постає щоразу після криз – від балканських конфліктів до війни Росії проти України. Проте і сьогодні оборона залишається переважно справою національних урядів, а не наднаціональних структур. Причина полягає у поєднанні політичних, історичних і правових факторів.

Насамперед оборона – це серцевина державного суверенітету. Жодна держава-член не готова повністю делегувати Брюсселю право вирішувати, коли і проти кого застосовувати силу. Договір про Європейський Союз чітко визначає, що спільна політика безпеки не порушує особливого характеру національних оборонних систем. Тому навіть за наявності спільних місій чи координаційних штабів контроль над військами залишається виключно в руках держав. Це формує гібридну модель – «спільна політика без спільної армії» [1, с.98].

Вирішальним чинником є й те, що безпеку Європи з 1949 року забезпечує НАТО. Більшість країн ЄС є членами Альянсу і покладаються на гарантії колективної оборони, передусім на військову спроможність Сполучених Штатів. Створення повноцінних збройних сил ЄС сприймається як дублювання функцій НАТО, що може призвести до неузгодженості у прийнятті рішень, розпорошення ресурсів і стратегічних суперечностей. Для багатьох урядів вигідніше зміцнювати НАТО, ніж вкладати мільярди у створення нової паралельної структури.

Іншим бар'єром залишається різне бачення загроз серед держав-членів. Для країн Східної Європи головним викликом є російська агресія, тоді як для Півдня – нестабільність у Північній Африці та Середземномор'ї. Скандинавські держави наголошують на кіберзахисті та безпеці критичної інфраструктури, а Франція просуває ідею європейської стратегічної автономії з опорою на власні оборонні промислові потужності. Такі розбіжності у пріоритетах унеможливлюють формування єдиного військового командування та спільної доктрини застосування сили [2].

Попри це, ЄС поступово формує засади оборонного співробітництва. У межах Постійного структурованого співробітництва (PESCO) держави спільно розробляють озброєння, у межах Європейського оборонного фонду фінансуються інноваційні військові технології, а ухвалений у 2022 році «Стратегічний компас» визначив мету створити до 2025 року Сили швидкого реагування чисельністю 5 000 військових. Це не армія у класичному сенсі, але вже перший реальний крок до власного оборонного інструменту ЄС.

Потреба у створенні спільних збройних сил посилюється під тиском сучасних загроз. Повномасштабна війна в Україні продемонструвала, що Європа залежна від американської військової допомоги, а оборонна промисловість континенту не здатна швидко задовольняти власні потреби. З огляду на це зростає політичний консенсус, що стратегічна автономія має спиратися не лише на дипломатію, а й на власні військові потужності. Ідея «європейської армії» вже не виглядає утопічною, проте її реалізація можлива лише у середньостроковій перспективі та за умови глибокої інституційної реформи ЄС [3].

Чи буде вона створена? Ймовірніше, Європа піде шляхом поступової інтеграції – не через одномоментне заснування армії, а через розбудову об'єднаних структур командування, спільних навчань, уніфікацію озброєнь і консолідацію оборонних бюджетів. ЄС формуватиме мережу спільних оборонних спроможностей, що діятимуть під єдиним політичним контролем, але зберігатимуть національний компонент. Така модель дозволить уникнути конфлікту з НАТО й одночасно підвищити автономність Європи у разі зміни зовнішніх гарантій безпеки.

Отже, відсутність власних збройних сил ЄС – не ознака слабкості, а наслідок складного балансу між суверенітетом, інтеграцією та трансатлантичними зобов'язаннями. Проте події останніх років довели, що повна залежність від зовнішніх партнерів більше не є прийнятною. ЄС поступово переходить від концепції «м'якої сили» до комбінованої – політичної, економічної та військової. І хоча «європейська армія» в буквальному сенсі може не з'явитися ще довго, сам процес її інституційного формування вже почався – і він стане визначальним чинником архітектури європейської безпеки у найближчі десятиліття.

Список використаної літератури

1. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. 226 с.

2. European External Action Service. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe – A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. Brussels: The European Union.

3. Council of the European Union. Decision of the Heads of State or Government of the 27 Member States of the EU, meeting within the European Council, on the concerns of the Irish people on the Treaty of Lisbon (Annex 1) in Presidency conclusions. Brussels, 10 July. 11225/2/09. REV 2. Available at: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11225-2009-INIT/en/pdf> (дата звернення 01.11.2025).

К. Ус, ПС 23-1

У чому причина популярності конспірологічних теорій у політиці?

У сучасному світі конспірологічні теорії дедалі частіше стають частиною політичного дискурсу та впливають на громадську думку. Їхня популярність пояснюється складною взаємодією психологічних, соціальних і політичних чинників. Розуміння причин цього феномена допомагає краще оцінювати ризики маніпуляцій та підвищувати інформаційну грамотність громадян.

1. Прагнення до простих пояснень у складні періоди. Політичні кризи та соціальні потрясіння сприяють тому, що люди шукають зрозумілі та емоційно насичені пояснення. Теорії змови пропонують модель світу, де події зводяться до дій «таємної групи».

2. Потреба у контролі та зменшенні невизначеності. Конспірологічні теорії часто створюють ілюзію упорядкованості та зменшують відчуття хаосу.

3. Недовіра до влади та інституцій. Зниження довіри до держави й медіа робить альтернативні пояснення більш привабливими.

4. Вплив соціальних мереж. Емоційний контент поширюється швидше, ніж перевірена інформація, що підсилює поширення теорій змови.

5. Політична вигода. Деякі актори використовують конспірологічні наративи для маніпуляцій та мобілізації електорату.

6. Групова ідентичність. Для певних соціальних груп віра у змову стає частиною їхньої спільної ідентичності.

Отже, популярність конспірологічних теорій пояснюється поєднанням психологічних чинників, інформаційного перевантаження та політичних інтересів.

Список використаної літератури

1. Sunstein C., Vermeule A. Conspiracy Theories: Causes and Cures.
2. Douglas K. et al. The Psychology of Conspiracy Theories.
3. Imhoff R., Lamberty P. A bioweapon or a hoax? Conspiracy beliefs & political context.
4. Uscinski J. Conspiracy Theories and the People Who Believe Them.

А. Д. Чміль, МЕВ-23

Особливості сприйняття глобального потепління політичними елітами США та ЄС

Глобальне потепління є однією з найактуальніших проблем сучасності, що має значний вплив на економічний розвиток, екологічну безпеку та міжнародні відносини. Зміни клімату спричиняють підвищення середньої температури, збільшення частоти екстремальних погодних явищ та деградацію природних екосистем. У зв'язку з цим питання формування ефективної кліматичної політики стає пріоритетним для провідних держав світу [1].

Особливу роль у формуванні глобальної кліматичної політики відіграють Сполучені Штати Америки та Європейський Союз. Саме ці держави визначають основні підходи до вирішення кліматичних проблем, формують міжнародні домовленості та впливають на розвиток екологічного законодавства. Водночас їхні підходи до сприйняття глобального потепління мають суттєві відмінності, що обумовлено політичними, економічними та соціальними факторами [2].

Актуальність теми полягає у необхідності порівняльного аналізу позицій політичних еліт США та ЄС щодо глобального потепління, оскільки це дозволяє краще зрозуміти перспективи міжнародної співпраці у сфері кліматичної політики та визначити ефективні механізми боротьби зі змінами клімату [3].

Глобальне потепління стало одним із ключових викликів ХХІ століття, що вимагає консолідованих дій міжнародної спільноти. Проте підходи до оцінки цієї проблеми та способів її вирішення суттєво відрізняються серед провідних політичних акторів, зокрема між США та Європейським Союзом.

Політичні еліти Європейського Союзу, як правило, демонструють більш узгоджену та послідовну позицію щодо проблеми зміни клімату. ЄС активно підтримує ідею необхідності негайних дій для скорочення викидів парникових газів, розвитку відновлюваної енергетики та переходу до «зеленої» економіки.

Це відображається у реалізації Європейського зеленого курсу, який передбачає досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року [1].

Європейські політичні еліти розглядають глобальне потепління не лише як екологічну, але й як економічну та соціальну проблему. Вони активно інтегрують кліматичну політику в усі сфери державного управління, включаючи енергетику, транспорт, промисловість та сільське господарство. Крім того, ЄС виступає одним із ключових ініціаторів міжнародних кліматичних угод та підтримує багатосторонню співпрацю у цій сфері [2].

На відміну від Європейського Союзу, сприйняття глобального потепління політичними елітами США є більш неоднорідним і часто залежить від політичної кон'юнктури. У США питання зміни клімату нерідко стає предметом політичних дискусій між різними партіями. Демократична партія зазвичай підтримує активну кліматичну політику та міжнародне співробітництво, тоді як представники Республіканської партії часто займають більш стриману або скептичну позицію щодо масштабів і причин глобального потепління [3].

Ця політична поляризація призводить до нестабільності кліматичної політики США. Наприклад, участь країни у міжнародних кліматичних угодах може змінюватися залежно від адміністрації президента. Така ситуація ускладнює формування довгострокової стратегії боротьби зі змінами клімату та знижує ефективність міжнародної співпраці.

Водночас США залишаються одним із найбільших світових емітентів парникових газів, що зумовлює їхню ключову роль у глобальній кліматичній політиці. Попри внутрішні суперечності, останніми роками спостерігається тенденція до посилення уваги до проблеми глобального потепління та розвитку «зеленої» енергетики [1].

Таким чином, основна відмінність між підходами політичних еліт США та ЄС полягає у рівні узгодженості та стабільності кліматичної політики. Якщо Європейський Союз демонструє системний і довгостроковий підхід, то США характеризуються більш динамічною та політизованою моделлю прийняття рішень у цій сфері [2].

Список використаної літератури

1. European Commission. European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/index_en
2. Кононенко С. Міжнародні відносини та їх системи. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/kononenko_mizhnarodny.pdf
3. NASA. Climate Change Evidence. URL: <https://science.nasa.gov/climate-change/>

*Дайте оцінку ефективності інститутів ЄС,
що відповідають за безпеку*

Питання ефективності інститутів Європейського Союзу, що відповідають за безпеку, є надзвичайно актуальним у контексті сучасних викликів: російської агресії проти України, гібридних загроз, кібернападів, терористичних ризиків та енергетичної нестабільності. ЄС декларує, що прагне стати «геополітичною силою», здатною не лише реагувати на кризи, а й запобігати їм (Стратегічний компас ЄС, 2022). Для цього створено складну систему інституцій і механізмів: Європейську службу зовнішніх дій (ЄСЗД), Політико-безпековий комітет (PSC), Військовий штаб ЄС, Європейське оборонне агентство (EDA), а також місії та операції в межах Спільної політики безпеки й оборони (СПБО).

Ефективність цих інституцій має прямий вплив не лише на стабільність у межах самого ЄС, а й на європейську безпеку загалом, зокрема на здатність Союзу підтримувати держави-партнери, такі як Україна. Саме тому оцінка діяльності цих інституцій є важливою для розуміння реального потенціалу ЄС як глобального безпекового актора.

Система безпеки Європейського Союзу – це багаторівнева архітектура, що поєднує політичні, військові, дипломатичні та економічні інструменти. Попри значну кількість інституцій, питання їхньої реальної ефективності часто постає в контексті криз, до яких ЄС інколи реагує повільно або недостатньо скоординовано. У цьому есе оцінюється діяльність ключових інститутів, їхні сильні та слабкі сторони, а також потенціал подальшого вдосконалення.

ЄСЗД виконує координуючу роль у сфері зовнішньої політики та безпеки. Вона забезпечує діяльність Високого представника ЄС, дипломатичні місії та прагне формувати спільну стратегічну позицію ЄС.

Переваги:

- здатність координувати дипломатичну відповідь ЄС на міжнародні кризи;
- активна участь у підтримці України, включно з запровадженням санкцій і політичного тиску на РФ (ЄСЗД: огляд дій щодо України, 2023).

Недоліки:

- обмеженість повноважень: зовнішня політика значною мірою залишається компетенцією держав-членів;

– залежність від консенсусу, що уповільнює ухвалення рішень (на це прямо вказує Європейська Рада в підсумкових висновках 2022 р.) [1].

Оцінка: ЄСЗД загалом ефективна як дипломатичний механізм, але не має достатньо важелів для швидкого реагування на кризи без підтримки держав-членів.

PSC контролює ситуацію у сфері безпеки, готує рішення для Ради ЄС і здійснює політичний контроль над місіями СПБО.

Переваги:

– ключовий центр ухвалення політичних рішень у сфері безпеки;
– відіграє важливу роль у формуванні реакції ЄС на конфлікти, зокрема в Сахелі та Україні.

Недоліки:

– комітет ухвалює рішення консенсусом, що створює ризики блокувань;
– складність координації між війсьними та цивільними компонентами.

Оцінка: PSC достатньо ефективний у функціонуванні, але його робота напряду залежить від політичної волі держав [2].

Військовий штаб відповідає за планування та проведення військових операцій СПБО.

Переваги:

– здатність здійснювати стратегічне воєнне планування;
– у 2022 р. підсилений у межах Стратегічного компаса для підвищення готовності ЄС до криз.

Недоліки:

– обмежені військові спроможності: ЄС залежить від НАТО (особливо логістика, розвідка, стратегічні перевезення);
– відсутність реальної спільної армії ЄС, що звужує можливості штабу.

Оцінка: ефективність EUMS обмежена браком власних військових ресурсів ЄС.

EDA має координувати розвиток оборонних спроможностей і сприяти інтеграції оборонної промисловості ЄС [3].

Переваги:

– розвиток спільних оборонних проектів (PESCO, EDF);
– стимулювання стандартизації та взаємосумісності в ЄС.

Недоліки:

– досі недостатня інтегрованість оборонних бюджетів держав-членів;

– повільність реалізації проєктів PESCO, на що вказують щорічні звіти агентства.

Оцінка: EDA проявляє значний потенціал, але його обмежують суперечливі інтереси країн та конкуренція національних оборонних промисловостей [4].

ЄС проводить цивільні й військові місії (Kosovo, Mali, Somalia, Ukraine Advisory Mission).

Переваги:

– ЄС має унікальну здатність поєднувати цивільні та військові інструменти;

– місія EUAM Ukraine відіграє важливу роль у реформуванні сектора безпеки України (звіт ЕСАМ, 2022).

Недоліки:

– військові місії часто обмежені за масштабом та ресурсами;
– приклад Малі демонструє, що місії ЄС інколи неспроможні протидіяти загостренню конфліктів у складних регіонах.

Оцінка: ефективність місій значна в цивільному компоненті, але обмежена у військовому [5].

Інститути ЄС у сфері безпеки.

Сильні сторони:

– комплексний підхід: дипломатія + економічні санкції + цивільні місії + оборонні проєкти;

– здатність швидко мобілізувати економічний та політичний вплив;

– поступовий розвиток оборонної інтеграції (PESCO, EDF).

Слабкі сторони:

– залежність від консенсусу;

– обмежені військові спроможності;

– фрагментованість оборонної промисловості;

– конкуренція з НАТО в частині функцій [6].

Інститути ЄС є ефективними у сферах дипломатії, санкційної політики та цивільних місій, але їхня військова ефективність досі обмежена. ЄС має потенціал стати повноцінним безпековим актором, однак потребує глибшої інтеграції оборонних структур і відмови від консенсусного підходу у ключових питаннях.

Список використаної літератури

1. EU Advisory Mission Ukraine. Annual Report 2022. – Kyiv : EUAM Ukraine, 2023. – Режим доступу: <https://www.euam-ukraine.eu>.

2. International Crisis Group. A Course Correction for the Sahel Stabilisation Strategy. – Brussels : ICG, 2021. – Режим доступу: <https://www.crisisgroup.org>.
3. Європейська Рада. Висновки Європейської Ради щодо безпеки та оборони. – Брюссель, 2022. – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu>.
4. Європейська служба зовнішніх дій. Дії ЄС у відповідь на агресію Росії проти України. – Брюссель : ЄСЗД, 2023. – Режим доступу: <https://www.eeas.europa.eu>.
5. Європейське оборонне агентство. Щорічний звіт про діяльність EDA 2022. – Брюссель : EDA, 2023. – Режим доступу: <https://eda.europa.eu>.
6. Європейський Союз. Стратегічний компас ЄС: на шляху до посилення безпеки та оборони. – Брюссель : Європейська служба зовнішніх дій, 2022. – Режим доступу: <https://www.eeas.europa.eu>.